

MÉGBEJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám » József » 527.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— © Budapest, május hó 4. © —

Krónika.

A Szkutari-probléma.

— máj. 2.

— És exczellenziád még mindig nem hiszi, hogy monarchiánk diplomáciája komoly vereséget szenvedett a Szkutari-kérdésben?

— Erre a kérdésre csak akkor felelek, ha megmagyarázza, hogy mi a diplomáciai vereség.

— Az, ami mostanában a londoni nagykövetek értekezletén történt. Az, hogy a mi diplomáciánk éppugy nem volt tájékozva az entente-hatalmak céljairól, mint a hogyan nem volt tájékozva hónapokkal ezelőtt a balkán-államok szövetségéről. Diplomáciánkat csupa meglepetés érte s a diplomáciában a meglepetés egyértelmű a vereséggel.

— Látszólag ez csakugyan így van. De a diplomácia vereségétől még sohasem fordultak fel az országok. Hisz utolsó fokon nem a diplomácia, hanem a fegyveres erő dönti el a kérdéseket. Ne felejtse el, hogy a porosz-francia konfliktusban a diplomáciai diadal a francziáké volt mindaddig, míg I. Vilmos értésére nem adta Benedettinek, a francziák berlini követének, hogy nem fogadja. Olvassa csak el a porosz-francia konfliktus diplomáciai aktáit s látni fogja, hogy a poroszokkal éppugy bántak el a francziák, mint a monarchiával az oroszok, meg a montenegróiak. A francziák mindig újabb és újabb követelésekkel állottak elő a spanyol trónkérdés ügyében s a poroszok minden követelés iránt engedékenyeknek mutatkoztak. Poroszország egyre jobban hátrált, ami gyöngéségnek látszott, de ami tulajdonképpen a superioritás határozott tudata volt. Mert a gyöngével szemben mindig ráérünk erélyesen fellépni. Aki erő dolgában messze mögöttünk áll, az előtt nem hátrálhatunk meg annyira, hogy kedvező pozíciókat ne szerezhessünk újra vissza. A porosz-francia konfliktus tárgyalásai mutatják a legjobban, hogy az eredményeket nem a diplomáciai tárgyalások, hanem a fegyverek döntik el.

— A porosz-francia konfliktus elintézéséből a mi afférunkra következtetni talán mégis merész vállalkozás. És mert a két affér egy bizonyos stádiumig hasonlít egymáshoz, azért még nem lehet és nem is szabad abban bizakodni, hogy a két affér az utolsó pontig és az eredményekben is hasonlít majd egymáshoz. Mert abból, hogy a mi diplomáciánk talán éppen olyan gyöngé, mint amilyen a porosz volt, még nem

következik, hogy a hadseregünk olyan jó, amilyen a poroszoké volt.

— Mondottam, hogy az erősek ráérnek. És ezt az állításomat megtoldhatom azzal, hogy a meghátrálást sokszor nem a kényszer, hanem a számítás okozza. Az időnek nagy jelentősége van a sztratégiában. Időt nyerni felér egy-két hadtesttel s a diplomáciára sokszor az a feladat vár, hogy az operációs erőket szaporítsa ezzel az egy-két hadtesttel.

— Sejtetek valamit exczellenziád okoskodása mögött, de világosan mégsem látom az okozati összefüggést a diplomácia taktikája és a haderő között.

— Beszéljünk hát világosabban. Képzeld el, mi történt volna, ha diplomáciánk a londoni reunió határozata után rögtön hozzálátott volna a határozat végrehajtásához s Nikitát rögtön fegyverrel kényszerítette volna Szkutari kiűritésére. Télviz idején kellett volna Montenegróba bevonulunk, ami legalább kétannyi katonai erőt igényelt volna, mint amekkora katonai erő most szükséges. Mit kezdtünk volna februárban a montenegrói hegyek közt? Hol szállásoltuk volna el azt a hadtestet, melyet Nikita megfenyítésére szántunk? Talán egész Montenegróban nincs annyi kunyhó, hogy százezer katonát fedett helyiségekben elszállásolhassunk. Arra pedig igazán még gondolni sem lehet, hogy katonáink februárban a szabad ég alatt háljanak. Tudja-e, hogy a szabad ég alatt való tanyázás megtizedelte volna katonáinkat? No látja, kérem, hogy a diplomáciai vereségek mögött milyen nagyjelentőségű okok lappanganak. A diplomáciának néha fel kell magát áldoznia magasabb célokért s azt talán ön sem tagadja, hogy az emberanyag kimelésére meg kell hozni olyan áldozatot, amilyen egy látszólagos diplomáciai vereség. És ne feledje azt sem, hogy nekünk, akik Oroszország előtt oly nyomatékosan hangoztattuk békés szándékainkat, nem volt szabad türelmetlenkednünk, mert a türelmetlenkedésünk ellenkezett volna azzal a békepolitikával, melyről királyunk biztosította a czárt sajátkezü levelében. Ha politikánk és a király levele közt ellentmondást fedezett volna fel Oroszország, Pétervárott joggal mondhatták volna, hogy a levél, melyet Hohenlohe herceg vitt a czárhoz, Oroszország félrevézetésére és megtévesztésére íródott. S hát szabad a királyt abba a gyanuba keverni, hogy itthon háborus politikának volt a hive, mialatt Oroszország előtt a legbékésebb törekvések mellett tett bizonyosságot. Értse meg, a király levele kötelezett minket arra, hogy elmenjünk a türelem legvégső határáig s hogy

fegyverhez csak akkor nyulunk, ha minden más eszköz hiábavalónak bizonyult már a konfliktus megoldására.

— És nem gondolja exczellenciád, hogy elfogytak az eszközök, melyekkel a konfliktus békés megoldása keresztülvihető?

— Montenegróval szemben megengedhetjük magunknak azt a luxust, hogy nemcsak türelmesnek, hanem gyöngének is mutatkozzunk. De ne téveszsze szem elől azt sem, hogy monarchiánkról olyan legendák keringenek, mintha Bécsben egy jól szervezett háboruspártunk lenne, mely a monarchia külpolitikáját szándékosan és céltudatosan úgy irányítja, hogy a casus bellik elementáris erővel homloktérbe tolakodjanak. Pétervár és Páris joggal gyanusíthatna azzal, hogy politikánkat casus bellire rendeztük be s hogy a Szkutari-kérdést azért hagytuk elmérgesedni, mert ez a konfliktus csak fegyveres beavatkozással intézhető el. Ennek a gyanúnak össze kell omlania. A háboruspártról keringő legendának széjjel kell foszlani, mert a legenda életben maradása oly feszültséget okozhat az európai hatalmak két csoportja közt, hogy a robbanást alig lehetne megakadályozni. Képzeld, hová fajulna a hatalmak fegyverkezése, ha a monarchia megerősítené a hatalmakat abban a hitben, hogy nálunk bizonyos körök a háborúra spekulálnak. Ez a gyanu nemcsak az entente-hatalmakhoz, de szövetségeseinkhez való viszonyunkat is meggyöngítené.

— Tehát? ...

— Ne érzékenykedjünk s ne fájjon a diplomáciai veresége. Szkutari annyira Albániáé, hogy még a monarchia sem veheti el tőle. Ezt már nem is önnök, hanem az entente-hatalmaknak mondom.

Lynkeusz.

Egyszerű ének.*

Bölcsen és derűsen be szép volna élni,
Élni, nem remélni,
Haláltól se félni, véle megbékélni.

Temetőbe járni, vigan elsétálni,
Koszorukat látni
S mosolyogni: utunk oda mily parányi.

Vig egekre nézni, tavaszi mezőkre,
Téli örökzöldre,
Aljátóra várva heverni a földre.

Bölcsen és derűsen be szép volna élni,
Élni, mit se félni,
Rövid földi lázat könnyűnek itélni.

Juhász Gyula.

* Mutató szerzőnek pünkösdi után megjelenő új verses könyvéből.

Egy ablak alatt.

Irta: KÖBOR TAMÁS.

Életem legmélyebb gyötrelmeit egy ablak alatt szenvedtem — három héten keresztül. S ma, tizenöt év múltán is felgyül bennem a zokogás, ha gondolok rá s még mindig nem tudom, tragédia volt-e, vagy szármárság.

Harmincz éves voltam s prokurista egy kőszénbányatársulatnál. Amolyan bonvivant, aki mindenütt megfordul, ahová beeresztik, finánczkörökben, börzecsaldokban, ügyvédi, orvosi szoczetásban. Lehetetlen volt meg nem ismerkedni vele, akinek az ablakáról szó van. Szerelmes voltam bele? Nem tudom. De éjjelnappal rá gondoltam, kergettem az útja nyomát. Tolakodtam feléje, ostromoltam és soha nem reméltem semmit, mert mindent ígért.

Kicsiny, szőke asszony, azokkal a nagy fehérjű, világoskék gömbölyű szemekkel, melyekben örökös lányosság dereng, csak a mesésen lágyszőrű, selymes szempillák, melyek kéjes óvatossággal estek, nyíltak, képmutató, ingerlő, visszautasító változatokban harmonizáltak a kis Ágnes viselkedésével. Az ura vasgyáros volt. Magas, majomképű fekete ember, roppant nyugodt, egykedvű, aki éppoly keveset látszott törődni feleségével, mint a zászlórúd a rajta röpködő lobogóval. Az asszony karjába csimpaszkodott, szüntelen a fülébe sugott, vagy csókolt valamit, nagy társaságban is átfogta a nyakát, sőt olykor a térdére is ült, de az ember mindezt roppant flegmatikusan, szinte unottan tűrte. Kiállhatatlan ember volt s irigylendő.

Ágnes szerette, ha nyíltan beszéltek vele. Mi férfiak egyre ostromoltuk, semmi beszédet nem vett rossz néven. Sőt provokálta a tolokodó udvárlást.

— Ne affektáljon — mondtam neki. — Amely asszony annyit beszél szerelemről s annyira tüntet a könnyüvérségével, az soha sem csalja meg az urát.

Mosolygott s szeme pillája frivolul ereszkedett lefelé.

— Ki tudja? — sugta. — Hátha csak azért tüntetek, mivel tudom, hogy a tüntető asszonyok életében nem tételeznek fel valóságot?

— Ágnes, — fakadtam ki — a többi szerencsét próbál magánál, én azonban igazán szeretem magát. Nem várok, nem remélek, nem kérek semmit, — de a lelkébe szeretnék látni.

— Az én lelkembe? Az olyan, mint a többié. Ha nem csaltam is meg az uramat, szeretném megcsalni. Várom, keresem azt az embert, aki elég ügyes, hogy erre rábirjon. Próbálja meg maga, próbálja meg más, — nagyon hálás leszek annak, akinek sikerül.

Ezzel ott hagyta, az urához szalad s tiz ember jelenlétében a nyakába ugrik s össze-vissza csókolja.

— Holnap délután egyedül leszek — sugja azután, mellettem elsuhanva.

Remegve, lázban égve csöngetek be hozzá. A szobalány ajtót nyit s értésemre adja, hogy a nagyságos asszony egy félórával ezelőtt kikocsizott az urával.

— Igazán? — csodálkozik, mikor szemére hányom föllentését. — Pedig én otthon voltam és vártam magát. De ha maga a szobalálynak többet hisz, mint nekem!

Volt egy kollégám, aki veli igen jó barátságban éltem azelőtt. Mióta Ágnes szerepet játszott életemben, a fiu ellenségesen viselkedett.

— Az első szerelmem volt, — magyarázta nekem Ágnes — távoli rokonom, akivel együtt játszogattam, s a zeneiskolában randevuztunk. Meg is akartunk együttl

halni, mikor szüleim a mostani uramhoz kényszerítették.

A fiu, ugy látszik, nem heverte még ki a bajt. Sohasem érintkezett első szerelmével, de titokban minden dolga után kémkedett. Igy hidegült el tőlem is.

Egyszer Ágnes szinte lázas örömmel félrevon s ujságolja :

— Képzeld, az uram elhagy, — két hónapig szalmaözvegy leszek, szabad és elhagyott. Ezt a két hónapot ki akarom használni, — használja föl maga is.

— Ágnes, magának egy szavát sem hiszem. Megint ugrat.

Oly komolyan, hogy szinte meghaltam a boldogságtól, mondta :

— Ha gondolja, jó. De nekem elrontja a két hónapomat, ha nem hisz nekem. Pedig mindent olyan szépek képzeltem. Esténként fölkeres, elvisz, vagy nem visz el valahová, de mindig együtt leszünk.

— Ágnes ! — kiáltottam, de ő ujját az ajkaihoz emelve, egy forró pillantással rámsuhint és otthagy.

Az ura csakugyan elment. Belgiumba, Londonba, vaskonzorcziomot csinálni. A közgazdasági rovatban is olvastam a hirt, hogy elutazott.

Aznap a kollégám szokatlanul vidám és barátságos volt. Füttyörészve nyitott be hozzám és nem a szokott hivatalos hangon beszélt a hivatalos dolgokról sem.

— De jó kedved van — csodálkozom.

— Hja, — mondja kaczagva — nagy szerencse ért. Mért ne mondanám meg, hiszen nevet ugy sem mondok s nem is sejteted, kiről van szó. Két év óta bomlok egy asszonyért, most végre célnál vagyok.

Szívem megdobban. Ágnesre gondolok. De hiszen lehetetlen. Engem hitt magához, én leszek vele mától fogva minden este.

— Hátha mégis sejttem, kiről van szó — mondom erőltetett léhasággal.

— Akkor rosszul sejtet, mert te Ágnesre gondolsz. Egészen másról van szó.

Megkönnyebbülök. És este megyek, röpdülök. A Ferencz-köruton van a házuk, négyemeletes bérház, övék az első emelet. Az utolsó ablak a hálószobáé, a balkon ajtaja az ebédlőből nyílik. A szívem majd megreped, s a kapu előtt meg kell állnom, hogy rendbe térüljön a lélekzetem. Fölnézek az emeletre, — minden redő lebecsátva, mintha elhagyott volna a lakás. Ah, lezárt minden ablakot, kémlelő szem pillantása be nem hatolhat. Fölszáguldok a lépcsőn, ugy csöngetek be, mintha tüzet jeleznék s állok, állok, várok, várok, az ajtó mögött semmi nesz. Benézek a kulcslyukon, az előszoba sötét, a konyha felé nézek, a konyha is sötét, — itt csakugyan nincs itthon senki, együtt utazott az urával.

Lesujtva, megsemmisülten botorkálok le a lépcsőn, a szívem szinte meggyilkoltnak érzi magát a nevetségességtől. Szinte hallom a kaczagását, a szavát, ahogy az urának meséli : azt a maflát magamhoz rendeltem s most távozik tőlünk hosszú orral.

Lent eszembe jut valami. Bizonyosságot szerzek. Benyitok a házmesterhez. Ő nagysága is elutazott ? Dehogy, ő nagysága otthon van, de bizonyára már lefeküdt. A cselédttől hallotta, hogy ő nagysága nagyon fáradt s a cseléd maga is lefeküdt.

Tehát nem utazott el. És lefeküdt, szegény, mert fáradt. Bizonyára számít elnézésemre. Hogyné ! Csak-hogy nem nevet ki ! Tehát holnap.

Kilépek az utcára, hideg szél kerekedett s hallom hogyan zongorázik a leeresztett redők laza faléczein. Fölnézek a hálószobája ablakához s nem bírok onnan elmozdulni. Nézem, nézem a titokzatos lezártaságot s összefacsarodik a szívem. Azt hittem, magam is mögöt-

leszek s most alatta vagyok s hallgatom a zörgését. Arczomba fuj a szél, az emberek rámbámulnak s aztán ugyancsak föl az ablakra. Távoznom kell, mert csödületet okoznék. Elmegyek az Üllői-utig, de meg kell fordulnom, vissza az ablakhoz, de most a tulsó oldalra állok és nézek át. A balkonajtóról fölvonták a redőt, az ebédlő ki van világítva !

Ah, tehát nem feküdt le. A lebecsátott redők nekem szóltak, a néma csönd odafönt nekem szólt, s miután elmúlt az én óráim, odafönt ébrednek, árnyék suhan végig a falon, női árnyék. Ébren van. Becsöngessek még egyszer ? Berontsak hozzá, mikor már nem tagadhatja el magát ? Ebben a pillanatban egy férfi lép ki a kapun, kalápját mélyen a szemébe huzza — a szél miatt, vagy hogy rá ne ismerjenek ? A balkonajtóban pedig megjelenik ő és iparkodik az utcára letekinteni. Még az utcán is látni akarja ?

Meg kell tudnom, ki a férfi, azaz tudom. De tetten kell érnem, hogy ne tagadhasson : alávaló, mégis jól sejtettem ! Utána rohanok s két lépésnyire megközelítvén, nyilván megérezte, hogy neki szól a háta mögötti lábdübörgés s hirtelen megfordul. Megkövülve állok egy pillanattig, aztán elsuhanok mellette. Egy öreg ur, aki ott lakik a harmadik emeleten. Sokszor találkoztam vele a lépcsőn.

Elszégyletem magamat. De mit jelentett a világos ebédlő ? Ismét visszarohanok. Megint minden sötét. Eh, bizonyára a szobalány takarított ott éjszakára. Jó éjszakát, holnap szerencsésebb leszek.

Az éjszaka képzelődésekkel telik, a nappal lázas félálomban. Nem tudom, mit csinállok, csak várom, várom a nyolcz órát, mely ismét ott találhat az ajtaja előtt. Ezuttal az ajtó nyílik s a szobalány jelenti, hogy a nagyságos asszony színházba ment a bátyjával. Melyik színházba ? Nem tudja. Tehát itt várom be, mig hazajön.

És várok, várok és nézem az ablakát. Az ablaka sötét, de a redő nincs leeresztve. És várok, várok tizig, tizenegyig. Természetesen vacsorázni ment színház után. De a bátyjával-e ? Megint feltámad a féltékenység szörnyü érzése s szeretném, ha karom olyan hosszú volna, hogy bezuzhatnám ablakát. De mi ez ? Dübörögve leesik a redő s közben felvillan a villamos lámpa fénye. Otthon van, pedig nem ment be a kapun. Tehát nem is távozott ?

A kollégám jókedve egyre tart. Mintha kicserélték volna. Ehelyett én vagyok most morózus és ellenséges. Találkoznom kell vele, meg kell tudnom, mit csinált tegnap s véletlenség-e, hogy nem tudok hozzájutni, vagy szándékosság ? Én nem köllök-e neki, vagy senki ? Ott hagyom a hivatalt és bejárok minden helyet, ahol aszszonyt lehet sejtteni. Sehol, rendes sétéin semmi nyoma, gyáva puhatóldzás ismerősöknél : ezek sem látták, oda a lakására : az ablakok feketén csillognak le rám és nem árulnak el semmit. Miért, miért nem ? Becsengetni hozzá nem merek. Majd este.

Ugyanaz a titokzatos elzártaság. Hol otthon van, de már lefeküdt, hol elment a rokonokkal, hol ajtót nem nyitnak. S az ablak, ez az átkozott ablak mindig be van redőzve s egy fénysugárt sem bocsát keresztül. S én állok, állok est, est után alatta és dühöngök és szenvedek és félek és szégyellem magamat. Nem tudok aludni, — mindig az ablak alatt érzem magam s szeretnék fölkiáltani fájdalmamban, mert rettenetes látományok mutatják nekem, mi történik a titokzatos ablak mögött.

És így mulik három hét, három rettenetes hét. Ez idő alatt mintha a föld nyelte volna el, senki sem látta. Már nem is csöngetek be hozzá, mert szégyellem magamat a cseléd előtt. Csak megvonulok a szemben levő ház kapujában s innen nézek gyötrelmes lélekkel az ablakára.

Egyszerre aztán megvilágosodik az ablak. Hosszu árnyék a piros falon, — két árnyék. Aztán leesik a fehér függöny s rettenetes árnyképek rajzolódnak reá. Egy-másba fonódó alakok, egymáshoz préselt fejek, — nem bírom ki s nem tudok menekülni. Most már bizonyos, — be vagyok csapva, ez az asszony fogadott valakit s ma megfedkezett az óvatosságról.

Dühöngve leomlik most a faredő. Vége, tehát vége. Már menni akarok, ekkor a szomszédos ablak világosodik meg, — a toalettszoba. Se redő, se függöny rajta, két omlatag árnyékból két eleven alak bontakozik ki, a fény teljesen rájuk hull, — megismerem az embert: a férje volt.

Nem mertem többé a szeme elé kerülni. Minek játszott velem? Ki sem mozdult a lakásából, míg férje haza nem érkezett? Nem tudtam örülni, hogy nem csalt meg mással, nem tudtam megnyugodni, hogy ennyire hűséges az urához. Valahányszor messziről láttam, elkerültem, keserű, gyűlölködő érzéssel. Azt hiszem, megvettem.

Toll és tőr.

— máj. 2.

A SZKUTARI-PÁRT megszületett Magyarországon is. Nem a szerbekre, horvátokra és tótokra gondolunk, hanem az ellenzékre. Az ellenzékre, mely felháborodva kérdi, hogy mi közünk Szkutarihoz, mi közünk Albániához? Hagyják meg Szkutarit Nikitának s Albánia függetlensége helyett törődjenek inkább Magyarország függetlenségével. Így okoskodnak a szerbek, horvátok és tótok, amiből önként következik hogy így nem szabad okoskodni a függetlenségi pártnak. Milyen büszkén hirdették, mikor a képviselőházból kivezették őket, hogy ők a hamisítatlan magyar kerületek képviselői. Mily büszkék voltak arra, hogy ők képviselik a parlamentben a szinmagyar kerületeket s mily önérzettel állapították meg, hogy őbennük Magyarországot tuskolták ki a magyar törvényhozásból. S most mégis együtt vannak a szerbekkel, tótokkal és horvátokkal. Oh, ez nem árulás, ez csak üzlet: ők odaadják a magyar kerületeket, odaadják Szkutarit, odaadják Albániát. Mindent odaadnak, csak a miniszteri tárczákat tartanak meg maguknak.

AZ »IRODALOMTÖRTÉNET« című tanirányu szaklap haragszik ránk, mert nem vettük nagyon komolyan Thaly kurucznotáinak leleplezését. A tanár urak szenzációnak szánták a leleplezést s mi lemosolyogtuk fejtegetéseiket. Ők megdöbbenést, kétségbeesést vártak s mi egy lekicsinylő gesztussal intéztük el szenzációjukat. Biz ez boszantó, de a tanár urak nagyon rosszul festenek, ha a boszankodáshoz komoly pózba vágják magukat. Komoly póz nem illik azokhoz, akik hátul, a lap borítékján beszámolnak a befolyt tagsági díjakról, előfizetési pénzekről, szóval beszámolnak a maguk kicsi anyagi tőkéről, mely nem sok, de kétségkívül nagyobb, mint a szellemi tőkénk, melyről a lap elején számolnak be. Akik csak ilyen sovány szellemi tőkével rendelkeznek, azoktól kómikumszámba megy, ha a mi szerénytelenségünk jellemzésére azt mondják, hogy mi azt hisszük, hogy a gondolkodást mi hoztuk be az

országba. Hát igen, mi hisszük ezt és hisszük ezenfölül azt is, hogy a tanár uraknak fáj ez a mi behozatalunk. Fáj nekik, hogy behoztuk a gondolkodást s ha tehetnék, kivinnék azt, amit mi behoztunk. Nekik nincs rá szükségük, de hát mi nem is az ő kedvükért hoztuk be. A tanár urak csinálják csak tovább az irodalomtörténetet: tolják be, csempészszerűen be magukat az irodalomba és az írók társaságába. És vitatkoznak írókkal, dörgölözzenek szellemi munkásokhoz. Mi megígérjük, hogy valahányszor hozzáuk dörgölöznek, mi mindig vakarózni fogunk.

A PARLAMENTI BALKÁN-SZÖVETSÉG Nikitája, Polónyi Géza az egyetlen, aki tovább lát a Károlyi Mihály orránál. A többiek még csak most butorozzák programmal a közös klubot. Ő már arra gondol, hogy ha — Isten ments még a gondolattól is, de hát ilyen bagóhitű istenáldásnál minden lehetséges — megint hajbakapnak, mi lesz a boldogtalan hazával? Hát mi megnyugtathatjuk Polónyi Gézát: a haza lesz az a boldog harmadik, aki megkönyebbülten nevet, ha ők — a másik kettő — összeveszenek. Olyanok, mint a két kereskedő, amikor közös üzletet csinálnak és a szerződésbe beleveszik: hogy csőd esetén a tiszta nyereségből egyformán osztozkodnak. A programot pedig fölaksztják arra a szögre, ami most kezd kibujni a zsákból.

HELTAI FERENCZ KIMONDOTTA, hogy ő úgy elnököl a főváros közgyűlésén, ahogyan neki tetszik. Indítványokat tesz az elnöki székből. Törődik is ő azzal, hogy ez ildomtalan? Az ügyrend ugyan nem engedi ezt meg a főpolgármesternek, de viszont el sem tiltja tőle és ő éppen ezért meg is cselekszi. Igaza van Heltai Ferencznek, miért ne cselekedné meg. Sokan tesznek olyant, amit a büntetőtörvénykönyv paragrafusai nem tiltanak meg expressis verbis, de ami azért magasabb erkölcsi szempontból tekintve, még sem korrekt dolog. Az ilyen embereket azért még sem lehet elítélni. És ha ők gentlemanek bizonyítékok híján, akkor Heltai is pártatlan főpolgármester ugyancsak bizonyítékok híján. Sokáig éljen a maga boldogságára, a mi gyönyörűségünkre.

Krónika II.

Csalárd levelek

— máj. 2.

Asszonyom,

bocsásson meg, hogy a mai napon immár másodszor is zaklatom. Inasom csak kora délután vitte el Önhöz az Abélard és Heloise levelezését és most alig három órával később, hogy a könyvet átadta (köszönöm, hogy kegyeskedett elfogadni), ezt a levelet viszi Önnek. Azért zaklatom olyan gyors egymásutánban Herczegnőm, mert közben baj történt, ugyszólván szerencsétlenség. Ugyanis alig hogy a könyvet elküldtem Önnek, azt az ostobaságot követtem el, hogy ujságot vettem a kezembe, az ujságban pedig — ijedjen meg kérem! — azt olvasom, hogy egy német tudós éppen most fedezte föl, hogy a híres papfilozófusnak

és szerelmes női tanítványának, titkos nejének, a levelezése jórésztben hamisítás. És ezt éppen most kell elolvasnom, ma, amikor éppen ezt a könyvet voltam bátor Önnek megküldeni, Asszonyom!

Szabad Önnek tanácscsal szolgálnom? Ne vegye tudomásul a német tudósnaq szentségtörő leleplezését. Olvassa el ezt a páratlanul bölcs és szerelmes könyvet és ne törődjön vele, hogy a leveleket valóban mind a Saint Geneviève-i egyházi iskola feje és Fulbert kanonok huga váltották egymással, vagy pedig, hogy azok egy része hamisítás? És ha hamisítás? Qu'importe? Ha utánpótlás is? Talán még annál szebb. Hódolat a névtelen szerzőnek, aki a világtörténelem e két fényes szerelmesének agyával, szívével, lelkével, szavával, sóhajával, bánatával, elmélázásával, bölcsességével és rajongásával tudott írni. Hódolat neki, hogy ilyen páratlanul szép érzelmes és bölcséleti olvasmányos korrajzot tudott írni. És hogy nem a saját neve alatt írta, hanem a megtörtént regény két főszereplőjének neve alatt, mit bizonyít ez? Legföljebb azt, hogy az ösmeretlen regényíró a középkorban élt, a tizenkettedik század estvéjén, amikor még nem volt irodalmi bíráló, következképp hírnév és híuság sem léteztek. Emberünk szerény volt, a halhatatlanság tudata hiányzott gondolatvilágából, aminthogy ez hiányzott a quattrocento nagy művészeinek tudatvilágából is, akik egyszerű munkásoknak vallották magukat és éppen azért is szolgálták annyi bensőséggel, olyan szelid, szerény és áhitatos buzgalommal a művészetet. (Herczegnőm, nehogy engem is csaláson érjen! A quattrocento művészeire vonatkozó tétel nem az enyém, hanem Anatole France confrèremtől való, aki azt a Lys rouge-ban — emlékszik Firenze! — fejté ki.) De hogy visszatérjek a tárgyra: szerzőnk (ha ugyan élt!) szerény lángész volt és nézetem szerint Ön, egyetlen herczegnőm, éppen olyan élvezettel fogja olvasni ezt a könyvet, amilyennel én olvastam. Nem fog zavart okozni az, hogy míg én azt hittem, hogy a levelek valóban Szent Bernát nagy ellenfelétől és Heloisetől valók, Ön azokban egy olyan lángelme munkáját fogja csodálni, aki csak műveit hagyta meg az ösmeretlen utókor számára, de nevét az idők sötét örvényébe hajigálta. Ön most ezt hiszi, én akkor amazt hittem és — a legszebb — egyikünk sem tudja, hogy kinek van igaza.

Egyébként is, amióta valamelyik szász tanárféreg a Shakespeare-Bacon problémát kiásta, kezdek keveset törődni az ilyen irodalomtörténeti pedantériákkal. És ha hamisan is tudjuk a dolgokat? Kinek van joga ahhoz, hogy — mint az Abélard és Heloise esetében — hét teljes évszázad illuzióját lerontsa? Vagy a másik eset. Ha Shakespeare valóban csak komédiás, csak pojácza lett volna és Bacon lett volna — Shakespeare, akkor is kinek adott Isten jogot arra, hogy egész gondolkozás és érzésközi világomat, amely végül is képzetek és nevek pilléren nyugszik, megreszkesse és felbolygassa. Ez éppen olyan volna — nemde Herczegnőm? — mintha Olaszországnak

mától fogva más nevet adnának. Ez nem volna sem szép, sem finom dolog, ahogyan fordítva: nagyon gyengédnek találok, hogy a közép-amerikai szigeteket ma is Nyugatindiai szigeteknek hívják csak azért, mert Kolumbusz és kortársai azt hitték, hogy a genovai hajós Amerika földjén kikötve, valóban Indiában szállt partra.

Tovább megyek. Nem tartom hibának az ilyen csalást még akkor sem, ha az tudatos. Ösmeri ugye a Pierre Louys esetét? ... Ösmeri a történetét Bilitis dalainak, amelyeket Ön méltán annyira szeret. Tudja, hogy e dalok is csalásban láttak először napvilágot. Az akkor még fiatal és ösmeretlen Louys ezeket a saját költeményeit úgy adta ki, mintha azokat régen, régen, kétezer és sok száz esztendő előtt egy azóta elfeledett görög költő, Bilitis nevezetű, írta volna. Ő, Louys — így írta legalább a költemények első kiadásának előszavában — fölfedezte ezeket a dalokat és lefordította francziára. Mindenki el volt ragadtatva a költemények bűbajos, tiszta, görög szépségétől és mindenki hitt az ösmeretlen Louysnak. Annyira hittek neki, hogy az Institut egyik elaggott tagja sietett a sohasem élt Bilitisnek pontos életrajzát meg is írni. Erre azután Louys leleplezte az akadémiakust is, önmagát is. És mi történt? Mindenkivel a legjobb dolog történt. Az emberek nevettek, az akadémiakust elfeledték, Pierre Louys számára megnyílt a világhírnek érczből való diadalkapuja, a Bilitis dalainak pedig szabad gyönyörködtetniük Önt, szépséges Herczegnőm.

És mondja kérem én Herczegnőm, ha halk tavaszi délutánon szobájában ül és a zongora billentyűi az Ön csodás, finom és ideges ujjainak simogatására azt a zenét szólítják elő, amit Debussy írt a Louys verseire, nem érez-e mégis görög hangulatot, tiszta görög szüzek és nemes görög ifjak kék tengerparti tavaszának hangulatát? És zavarja-e ilyenkor a tudat, hogy ezt a tiszta fehér hellén hangulatot egy mai francia költő és egy mai francia zeneszerző idézik fel Önben? És zavarja-e vajjon a fehér orgona, ami — szabad remélnem? — ott áll kristályos vázában a zongorájának sarkában, a fehér orgona, amelyik végtére is ugyanaz volt a görögöknél, mint minálunk, ugyanugy virágozott, ugyanugy illatozott, ugyanugy hervadt és ugyanugy feledték el azt, aki adta, akkor, mint ma.

Az illuzió az minden, a többi az semmi. Név, évszám, adat! Ha megvan, szép bizsujja az agynak és az emlékezőtehetségnek, de azért, higgyen nekem, nem ez a legfontosabb.

Le seule rêve qui m'intéresse, et vivre sans rêve qu'est-ce? ... Éppen azért, Fenséges Herczegnőm, olvassa el az Abélard és Héloiset úgy, mintha mi sem történt volna ... Olvassa el és igazat fog adni nekem, az Ön szegény szolgálójának. Toujours le vôtre ...

L. L.

Bál utáni fáradt emlékezés.

Tul robot-mámor bus furcsaságán,
Idegen népen, magamon is tul,
Életnyi messzire életemtől,
Külön minden volt földi dologtul,
Ugy jó, suhanva, testtelen gályán,
Félálomnak végtelen homályán...

Kavargó emberéletek közül,
Szemek és szavak és arcok mögül,
Szüz szellemtesttel, szem és szó nélkül,
Lehelletnyi kis Valóság nélkül...

Élsz... Felém uszik: sima madár.
— Most messze-ringó tenger az éjben. —
Kábult agyamhoz végtelen száll, száll,
Jó. Valahonnan — oly lengő-szépén,
Tisztán, külön az életrobajtól...
Nagyon messziről... Mélyről... Magamból...

Balázs Mária.

Ronda tanár ur.

Irta: HEINRICH MANN.

Mivel a neve Gonda volt, az egész iskola csak úgy hívta, hogy Ronda. A többi professzor időnként változtatta a csufnevét. Új diákcsoport került egy-egy osztályba, vérszomjas tekintettel felfedezte valamelyik tanárnak az elmúlt esztendőben még nem eléggé méltányolt kómikus tulajdonságát és kiméletlenül csufnevet adott neki. Ronda azonban már sok generáción keresztül viselte a magáét, az egész város így nevezte, a kollégái is így hívták, a gimnáziumban és a gimnáziumon kívül a háta mögött. Azok a tanárok, akik kosztos-diákokat vagy privátosokat tartottak, naponta beszéltek növendékeik előtt Ronda tanár urról. De az a megfigyelő, aki a hetedik osztály osztályfőnökén valami újat akart volna észrevenni és egy új nevet akart volna adni neki, sohase érte el a célját; már csak azért sem, mert az öreg tanár rég megszokott csufneve olyan briliánsul hatott, mint huszonhat esztendővel ezelőtt. Mikor az iskola udvarán keresztül ment, az egyik diák átkiabált a másiknak:

— Nem érzed, milyen ronda szag van itt?

Vagy:

— Phü, micsoda ronda bogár!

És azonnal hevesen rángani kezdett az öreg válla, mindig a jobb válla, és ferde-zöld tekintet vetett pápaszeme mögül, amely tele volt sanda félelemmel és boszuvágygyal: egy rossz lelkiismeretű zsarnok pillantása volt ez, aki köpenyek redőiben elrejtett török után szaglász. Gyér sárgásszürke szőrökkel fedett merev álla fel és lebillent. Semmit sem tudott »bizonyítani« a kiabáló fiura és szó nélkül kellett elódalognia, czingár és mégis trotyakos lábszáraival, zsiros karimájú kőműves kalapjával.

Tavaly, amikor jubileumát ülte, a gimnázium fáklyásmenetet rendezett a tiszteletére. Ronda kiment a lakása erkélyére és beszédet mondott. Mig minden fej meredt nyakkal bámult a magasba, hogy hallja, hirtelen valami kellemetlen, nyivákoló hang szólalt meg:

— Phü, de ronda szag van itt!

Mások ismételték:

— Phü, de ronda szag van itt!

— Phü, de ronda szag!

A professzor odafent elkezdett dadogni — bár előre sejtette az inczident — és valamennyi ordító-nak jól belelátott a tátott szájába. A többi tanár ur a közelben állott; ő pedig érezte, hogy újra nem tud semmit »bizonyítani«; de az összes neveket beírta a fekete könyvbe. És másnap a nyivákoló hang tulajdonosát — mert szegény nem tudta, hol született az orléáni szüz — jóindulatúan biztosította, hogy még sok kellemetlenséget szerez neki ebben az életben.

És csakugyan, Kieselackot nem engedte át a vizsgán. Vele együtt hasaltak el mindazok, akik azon az emlékezetes jubileumi estén ordítottak. Így Ertzum is. Lohmann azonban nem ordított, mégis megbukott. Az egyik a hanyagságával, a másik a tehetségtelenségével segítette Ronda boszuját.

Félévvel később, egy őszi délelőtt 11 órakor, tíz perc alatt — mielőtt iskolai dolgozatot irtunk volna az orléáni szüziről — történt, hogy Ertzum, aki még mindig nem tudott közelebb férkőzni a szüzhöz és egy előrelátott katasztrófától félt, kétségbeesésében felrántotta az ablakot és nyivákoló hangon — csak úgy taláalomra — kiordította a ködbe:

— Ronda!

Nem tudta, hogy a tanár ur a közelben van-e és nem is törődött vele. A szegény vállas vidéki kamaszt elragadtá a szenvedélye, hogy még egyszer utóljára egy pillanatra recsegtesse hangját, mielőtt két óra hosszat kuporog egy üres fehér lap előtt, amelyet neki kell majd — ugyancsak üres koponyája segítségével — szavakkal tele szántani.

Véletlenül Ronda csakugyan akkor ment keresztül az udvaron. Mikor meghallotta a kiáltást, félreugrott. Fent a ködben felismerte Ertzum tömzsi körvonalait. Egyetlen diák se volt lent az udvaron, senkinek sem szólhatott Ertzum kiáltása.

— Most az egyszer — gondolta magában kárörömmel Ronda — engem értett. Most az egyszer tetten értem.

Őt ugrással felrohant a lépcsőn, kitárta az osztály ajtaját, keresztül rontott a padok között és rápattant a katedrára. Itt reszketve megállott, fuldokolt, lélekzetet kellett vennie. A diákok felállottak, hogy üdvözöljék, a fülsiketítő lárma egy pillanat alatt bénult némasággá változott. Ugy tekintették az osztályfőnököt, mint egy közveszélyes állatot, akit sajnos, le-bunkózni nem lehet, sőt, aki rövid ideig veszedelmes fölényt nyert rajtuk. Ronda melle hevesen zihált; végül vésztlőslő hangon kibökte:

— Az imént újból hallottam egy bizonyos szót, valaki felém kiáltotta, egy jelzöt — egy nevet, amelyet egyáltalán nem török. Nem töröm, hogy olyan valaki, mint ön, akinek jellemét és tudását sajnos, nagyon is van szerencsém ismerni, engem gyalázatos csufnévvel illessen. Nem töröm, érte, nem töröm. Az ön elvetemültsége Ertzum határtalan, de biztosítom, hogy megtanítom keztyübe dudálni. Még ma jelentést teszek az igazgató urnak és ami engem illet, minden befolyásomat latba vetem, — jól jegyezzük meg — hogy az intézet legalább az emberiség ilyen söpredékétől megtisztíttassék.

Utána ledobta válláról a köpenyét és így hörgött:

— Leülni!

Az osztály leült, csupán Ertzum maradt állva. Vastag, szeplős feje most oly tűzvörös volt, mint sör-téi, a feje bubján. Valamit akart mondani, többször pedzette, de benne rekedt a szó. Végre kinyögte:

— Nem én voltam, tanár ur kérem.

Több hang támogatta őt, áldozatkészen és barátian :

— Nem ő volt, tanár ur kérem.

Ronda felhördült :

— Csend legyen!... És ön, Ertzum, jegyezze meg, hogy már volt egy éppen ilyen nevű ember — nemde, ugyebár — akinek a pályáját hátráltattam és azt is jegyezze meg, hogy az ön további előmenetelét ha nem is lehetetlenné, de mint annak idején a nagybátyját, kinos-keservessé fogom tenni. Maga tiszt akar lenni, ugy-e Ertzum? A nagybátyja is az akart lenni. Mivel azonban az előirt tananyagot sohasem tudta sikeresen befejezni és az egy évi önkéntesi szolgálathoz, szükséges érettségi bizonyítványt — ennek következtetésképpen és folytán — sokáig, nem kapta meg, afféle svindli-gimnáziumba ment, ahol szintén megbukhatott és később csak ő felsége legmagasabb kegyelme folytán lehetett tiszt, bár — úgy látszik — ezt a pályát is hamar abba kellett hagynia. Nos tehát! Ugyanez a sors, legalább is hasonló sors vár önre is, Ertzum. Sok szerencsét hozzá! Egyébként a véleményem az ön egész familiájáról Ertzum, már tizenöt esztendeje megvan és nem változott... Mivel pedig —

Itt Ronda hangja siri karaktert öltött.

— Ön szellemtelen fajankó, meg se érdemli, hogy foglalkozzék annak a magasztos szüznek az alakjával, akire most áttérünk: takarodjék innen, ki a dutyiba!

Von Ertzum, aki-kissé nehézfejú volt, még mindig figyelt, ámult-bámult, hogy mit akar. Észre se vette, hogy a megfeszített figyeltől állkapcsával öntudatlanul utánozta a professzor állának a mozdulatait. Ronda áll, amelynek felső részéből több sárgás tüske meredezett kifelé, úgy forgott a két feszes szájszöglet között, mintha tengelyen keringene, a nyála pedig egész az első padig fröcscent. Ordítani kezdett:

— Még merészkedik, szemtelen kölyök!... Takarodjék ki — mondtam már — ki a dutyiba!

Ertzum riadtan szédült ki a padból. Kieselsack odasugott neki:

— Vigyázz.

Lohmann fojtott hangon bátorította:

— Ne félj, majd elbánunk vele.

Az elítélt a katedra előtt ódalgott a kis helyiségbe, amely az osztály ruhatárául szolgált és vak sötétség uralkodott benne. Ronda megkönnyebbülten sóhajtott fel, amikor az ajtó a vállas legény mögött becsukódott.

— Most pedig igyekezzünk pótolni, a mulasztott időt, mondta, amelyet ez a lurkó ellopott tőlünk. Angst, itt van a feladat, fogja, írja a táblára.

Az eminens fogta a czédulát, közellátó szemeihez emelte és lassan nekifogott az írásnak. Valamennyien izgalmas várakozással lesték, hogy milyen betűk támadnak a kréta nyomán. Minden ettől függött. Ha olyan jelenetről lesz szó, amelyet véletlenül sohasem »vettek át«, akkor egyiknek sincs »dunsztja« a dologról és akkor »benne vannak a páczban«, Babonából már előre mondogatták, még mielőtt a betűk a táblán kialakultak volna:

— Boldog Isten, daczit kapok.

Végre felírta:

JOHANNA: *Három imát mondtál az ég urához;*

Figyelj, dauphin, hogy tudom-e imáid.

(Az orléansi szüz, első felvonás, tizedik jelenet.)

Feladat: A dauphin harmadik imája.

Mikor elolvasták, valamennyien egymásra néztek. Mindnyájan »benne voltak a páczban«, Ronda »meg-

fogta« őket. »Hamiskás« mosolygással dült bele károszékébe, fönn a katedrán és lapozgatni kezdett a noteszében.

— Nos? — kérdezte anélkül, hogy felnézett volna, mintha minden rendben lenne, — akarnak még valamit tudni?... Tehát kezdjék!

A legtöbben füzeik fölé kuporodtak és úgy tettek mintha máris írának. Néhányan bambán bámultak maguk elé.

— Még van ötnegyed órájuk, jegyezte meg Ronda közönyösen és belsejében ujjongott. Ezt a dolgozatot még senkise adta fel, egyetlenegy lelkiismeretlen tanférfinak se jutott eszébe, hogy ez a banda eddig hitvány-»puskák«-ból írta ki a dolgozatát és úgy csuszott át egyik osztályból a másikba.

Egyesek az osztályban emlékeztek az első felvonás tizedik jelenetére és konyitottak valamit a dauphin két első imájához. De a harmadikra nem emlékeztek, mintha nem is olvasták volna sohasé. Angst és még ketten, hárman, köztük Lohmann is egész bizonyosak voltak benne, hogy sohasem olvasták. Hiszen a dauphin csupán két esti imáját ismételteti el a szüzzel; ez tökéletesen meggyőzi Johanna isteni küldetésében való hitéről. A harmadik egyáltalában nincs is meg. Akkor biztosan más helyen van, vagy valahol kiviláglik — közvetve — a cselekményből; vagy talán egyszerűen beteljesedik anélkül, hogy tudhatná az ember, hogy itt valami beteljesedett? Hogy itt valami bibi van, azt Angst, az eminens is bevallotta magának titokban. Mindenesetre erről a harmadik imáról, sőt egy negyedikről és ötödikről is kell, hogy valami mondani valója legyen az embernek, ha Ronda úgy kívánja.

Azokról a dolgokról, amelyek létezéséről, legalább meg voltak győződve mint a hűség kötelességéről, az iskola áldásáról, a hazaszeretetről, már megszokták, hogy egy csomó lapot gondolkodás nélkül írjanak tele frázisokkal, a német dolgozatok évek óta erre nevelték őket. Ez a téma sem érdekelt senkit; de ők azért körmöltek. A drámai költemény, amelyből ezt a feladatot a tanár kipéczézte, a legmélyebb közundort keltette, mert már hónapok óta egyébre se szolgált, mint hogy a diákokat »páczba ültesse«.

Az orléansi szüzzel már husvét óta foglalkozott az osztály, szóval éppen háromnegyed éve. Az ismétlők pedig két kerek éve rágódtak rajta. Olvasták már előlről hátra és visszafelé, jeleneteket tanultak belőle kívülről, történelmi fejtegetéseket firkáltak róla, poetikai és grammatikai szabályokat állapítottak meg; verseit prózába ültették át és a prózát megint vissza versbe. Mindazok, akik az első olvasásnál valami fényt és színt éreztek ki ezekből a versekből, már rég eltompultak varázsa iránt. A lehangolt lant hurjain nem tudtak már semmiféle melódiát kipengetni. Senki sem hallotta többé a sajátos fehér leányhangot, amelyben kísérteties, zordon kardok emelkedtek ütésre, amelyben nem börtönte többé pánczél a szívet és amelyben kiterjesztett angyalszárnyak fényeskedtek tündökölve és szörnyüen. Akit e fiatal kamaszok közül egyszer később e páztorleány csaknem fullasztó ártatlansága reszketésbe hozott volna, aki egyszer megszerette volna benne gyöngöseségének diadalát, aki megsiratta volna egyszer-ennek a Istenről elhagyott gyermeki szüziségnek a sorsát, hogy itt a földön egy szegény, gyámoltalan és szerelmes leánynya változott, az a diák örökre lemondhat ezekről a friss szenzációkról, miután Ronda professzor vezetése mellett átrágtta magát a drámán. Annak a diáknak legalább is husz évre van szüksége, amíg Johannában újból mást láthat, mint egy poros és száraz aggszüzet. A tollak perczetek; Ronda tanár ur a legnagyobb

lelkinyugalommal ölbetett kezekkel nézett el a meggömbült nyakak fölött. Az mindig jó nap volt, amikor »megcsipett« valakit, különösen ha olyan valakit, aki a csufnevét kimondta. Sajnos, már két esztendeje, hogy egyetlenegy sem sikerült »megcsipnie« a sunyi csufolódók közül. Ezek sovány esztendők voltak. Az évek aszerint voltak soványak vagy kövérek, amint Ronda »megcsipett« néhányat vagy pedig »nem tudott bizonyítani«.

Ronda, aki tudta, hogy a diákok a háta mögött ellenségei, hogy becsapják és gyűlölik, úgy bánt velök mint halálos ellenségeivel, akik közül sohasem lehet eleget »páczba ültetni« és megbuktatni a vizsgán. Mivel egész életét iskolában töltötte, a diákokat és csipcsup ügyeiket sohasem tolhatta ki a tapasztalt ember perspektívájába. Oly közelről látta őket, mintha hasonszőrű lenne és csak véletlenül jutott volna a hatalomhoz és a katedrára. Ugy beszélt és gondolkozott, mint ők, használta a csibész kifejezéseket, az öltözöt »dutyi«-nak hívta.

Feddő beszédeit abban a stilusban tartotta, amelyen stilusban a diákok a klasszikusokat fordították, latinus körmondatokban, át meg átszőve ilyen szavakkal, mint »nemde«, »ügyebár«, »valóban« és hasonló halmozásával apró, ostoba kötőszavaknak, amelyeket különösen a nyolczadik osztály Homérosz-óráin kultivált; mert a görög klasszikusok henye pedantériáit, a jelentés nélkül való kötőszavakat — a nyelv ez apró musliczáit — »szórol-szóra« kellett fordítani. Mivel neki magának merevek voltak a tagjai, ugyanezt követelte meg az intézet minden egyes növendékétől is. A fiatal agyvelők és fiatal izomzatok folytonos mozgási vágya, teljesen idegen maradt tőle. Ronda elfelejtette és sohasem tudta megérteni a diákoknak, ezeknek a fiatal csikóknak hanczurozását és dübörgő kedvét, a hirigeléseket, a csinyeket, azt, hogy egymásnak néha jókora testi fájdalmakat okoznak és annyi fölösleges erőt és bátorságot pazarolnak haszontalan és értelmetlen dolgok véghezvitelére. Ha büntetett, nem azzal az előre megfontolt fenntartással tette, hogy: »ti hunczutok vagytok, ez így van jól; de azért fegyelemnek mégis kell lenni«; hanem komolyan büntetett, a fogát vicsoritva. Mindaz, ami az iskolában történt, Ronda számára véresen komoly volt és az igazi élet erejével hatott. A hanyagságot egy mélyen elzüllött, semmirekellő polgár romlottságához hasonlította, a figyelmetlenséget és nevetést az államhatalom ellen való erőszaknak minősítette, egy békarakéta a forradalom szellemét reprezentálta és a »csalási kísérlet« minden időkre megbecsztelenítést vont maga után. Ilyen esetekbe Ronda belesápadt. Ha valakit a dutyiba hesselt, úgy érezte magát, mint egy zsarnok, aki megint egy csomó országháborítót küldött gályarabságba és a félelem és győzelem érzésével, korlátlan hatalmát, de egyuttal a saját pusztulásának viharát is érzi. És a »dutyi«-ból visszajöttek és mindazokat, akikkel valaha is baja volt, Ronda sohasem felejtette el. Mivel negyedszáz éve működött már az intézetnél, a város és a környék tele volt régi tanítványaival, olyanokkal, akiket a csufneve kimondásában »megcsipett« vagy olyanokkal, akikre »nem tudott semmit bizonyítani« és akik még ma is mind így hívták őt! Az iskola az ő számára nem zárult be a falkerítéssel, kiterjeszkedett az egész városra és minden korhatárra. Mindenütt megátalkodott, elvetemült ficzkók voltak, akik »feladataikat« nem vették át és »nem präparálták« és a tanár iránt ellenséges rosszindulattal viselkedtek. Ha husvétáját keze alá került egy zöldfülű új diák, aki csak még otthon hallotta, amint idősebb rokonai kigunyolták Ronda tanár urat és nevettek rajta, mint egy kedves, humoros ifjúkori emlékün, a pro-

fessor az első alkalommal — amikor a szegény diák nem tudott felelni, — sziszegve ráfujt, mint egy vadmacska:

— Az önök fajtájából már háromszor volt itt szerencsém. Gyűlölöm az egész retyerutyáját.

Ronda a fönséges magaslatról, ahová került, élvezte képzelt biztonságát; közben azonban új veszély fenyegetett. Lohmann volt a merénylő.

Lohmann nagyon gyorsan összeütötte a dolgozatát és valami privát foglalkozás után látott. Ez azonban sehogyse ment, mert barátjának, Ertzumnak az esete nem hagyta nyugton. Ő bizonyos fokig erkölcsi védenézének tekintette a pufók, fiatal, nemes fiut és úgy érezte, a saját becsületének tartozik azzal, hogy barátjának szellemi gyöngéit — ahol csak teheti — saját képességeivel takargassa. Abban a pillanatban, amikor Ertzum valami hallatlan ostobaságot akart kinyögni, Lohmann hangosan krákgogni kezdett és közben halkán odasugta neki a helyes feleletet. Ha pedig ez nem sikerült, a legértelmetlenebb badarságot is érthetővé és tiszteltté tudta tenni a többi fiu előtt, annak a kijelentésével, hogy Ertzum csak azért mondott ilyesmit, hogy halálra boszantsa a tanárt.

Lohmann feketehaju ficzkó volt. Haja elől a homlokára csapzott és mélabus tincsekbe csavarodott. Az arcza sápadt volt, mint Lucziferé és nagyon mozgékony. Heinés verseket irt és szerelmes volt egy harminczéves asszonyba. Irodalmi műveltségének fejlesztése nagyon igénybe vette és az iskolára nem sok időt fordíthatott. A tanári testületnek feltűnt, hogy Lohmann csak az utolsó negyedben lát neki a munkának és bár mindig elég jól vizsgázott, mégis megbuktatták, már két osztályban. Így tehát Lohmann, akárcsak a barátja, tizenhétéves kora daczára, tizenégy, tizenötéves fiukkal járt együtt. És ha Ertzum testi fejlettségénél fogva husz évesnek látszott, Lohmann a muza öregbitette meg, aki homlokon csókolta.

Hogy hathatott Lohmannra ez a fabábu, ez a paprikajancsi ott a katedrán, ez a fixa ideában szenvedő szegény majom? Ha Ronda felszólította, lassan letette a könyvet, amit a pad alatt olvasott, széles, halvány-sárga homlokát barátságtalan redőkbe vonta és megvetően lehunytt szempillái mögül bámulta a kérdező silány és epés zavarát, bőrén a fekete atkákát, kabátja hajtókáján a hajkorpát. Végül aztán a saját manikűrözött körmeire bámult. Ronda talán mindegyiknél jobban gyűlölte Lohmann és nemcsak az elvetemült nyakassága miatt, de azért is, mert Lohmann nem mondta ki soha a csufnevét; tompán sejtette, hogy valami még rosszabbat rejteget a tarsolyában, valami nagyon, nagyon rosszat. Lohmann a szegény öreg gyűlöletét minden jóakarata mellett is csak fakó lenézéssel viszonzta. Undorral vegyes szánalmat érzett iránta. De hogy Ertzum-mal úgy bánt, azt személyes provokálásnak látta. A harmincz diák közül ő egyedül tartotta alacsony hitványságnak, amit a tanár ur Ertzum nagybácsijáról mondott. Ez már mégis több a soknál. Lohmann elhatározta magát. Felkelt, kezét a pad peremére támasztotta, kíváncsian a tanárja szemébe nézett, mintha valami különös dolgot cselekednék és előkelően, higgadtan szólt:

— Tanár ur kérem, nem lehet írni. Olyan ronda szag van itt.

Ronda felpattant a székéről, egyik tenyerét rimánkodva szétterjesztette, az állkapcsait némán egymásba harapta. Erre nem volt elkészülve, — hiszen csak az imént idézte egy elvetemült diák eszébe a vallást és az erkölcsöt. »Megcsipje« ezt a Lohmann is? Semmire se áhitozott így. De hogy »tánczoltassa meg?«... Ebben a lélekzetállító pillanatban a kis Kieselsack felnyújtotta

kék ujjait, amelyeken a körmök össze-vissza voltak harapdálva, csattintott velük és elkényszeredetten nyafogott:

— Lohmann nem hagy dolgozni, mindig azt mondogatja, hogy itt olyan ronda szag van.

Kunczogtak és vihogtak, néhányan csoszogtak a padlón. Ekkor Rondát, akinek a forradalom vihara már az arcába fujt, elfogta a pánik. Felrobbant a székről, a katedréről ide és oda bökött, mindenfelé, hogy a sok-sok lázadót és ostromlót elhesselje és ordított:

— A dutyiba! Mind a dutyiba!

Nem csillapodott el; azt hitte, hogy csak valami bravuros erőszak mentheti meg. Egy pillanat se telt belé, Lohmannra vetette magát, megragadta a karját, összevissza rázta és fulladtan kiabált:

— Ki innen. Ön többé nem méltó arra, hogy az emberi társadalom jótéteményeit élvezze.

Lohmann unottan és kelleetlenül szót fogadott neki. Végül Ronda nekilódította és az öltöző ajtajához akarta vágni; de ez nem sikerült. Lohmann leporolta ruháját, ott, ahol Ronda megfogta és higgadt léptekkel a »dutyiba« tünt el. Erre a tanár ur Kieselsackot kezdte keresni. Ez azonban a háta mögött elsiklott és már ott kuksolt duzzogva és grimaszokat vágva a dutyiban. Az első eminensnek kellett felvilágosítani a tanár urat, hol van Kieselsack. Ronda pedig rögtön azt követelte, folytassák a gyakorlatirást s ez a kis epizód semmiképp se térítse el figyelmüket az orléáni szüztől.

— Miért nem irnak? Még csak tizenöt percük van. Amelyik dolgozat befejezetlen — jól jegyezzük meg — azt át se olvasom.

A fenyegetés következtében a legtöbbször egyáltalán semmi se jutott eszébe és elfanyarodtak az arcok. Ronda sokkal izgatottabb volt, semhogy ebben igazi öröme teljen. Valami ösztön munkálkodott benne, hogy minden ellenállást megtörjön, minden készülő merényletet meghusítson és köröskörül csendet teremtsen, halotti csendet, mint a temetőben. A három rebellisnek »kített a szürét«, de füzeteik még mindig ott heverték a padon, szétterítve s belőlük a lázadás szelleme áradt.

Ertzum és Kieselsack dolgozataiban verejtékes és ügyetlen mondatszerkezetek voltak, amelyek legalább jóakaratról tanuskodtak. Lohmannál azonban érthetetlen, hogy még nem is »taglalta« a feladatot, dolgozatát be se osztotta A, B, C, a, b, c és 1., 2., 3.-ra. Csak néhány oldalt irt tele, amit Ronda növekvő felháborodással vett tudomásul. Ezt írta:

»A dauphin harmadik imája. (Az orléáni szüz I. 10.)

A fiatal Johanna bevezeteti magát az udvarhoz holmi szélhámos fogással, sokkal ügyesebben, mintsem éveiből és paraszti mivoltából következtetni lehetne. A dauphin-nak odaadja a három ima tartalmi kivonatát, amit az utolsó éjen az éghez intézett s a tudatlan nagyur nagyon elcsodálkozik, hogy milyen jó gondolatolvasó. Ismétlem: a dauphin három imájáról van szó; de tulajdonképpen csak kettőt mond el a szüz: a harmadikat már elengedi a dauphin, aki látja, hogy mindent tud. A szüz szerencséjére: mert a harmadikat már nehezen tudta volna. A szüz már a két első imára vonatkozóan megmondta a dauphinnak, miért imádkozott az Istenhez; ha van őseinek le nem vezekelt bűne, őt vegye el áldozatul a népe helyett; ha pedig el kell veszíteni országát és koronáját, hagyja meg neki barátját és szeretőjét. A legfontosabbról, az uralkodásról ezzel lemondott. Miért imádkozott volna? Ne is firtassuk a dolgot. Ő maga se tudja. Johanna se tudja. Schiller se tudja. A költő egy kukkot se tud és így szól: »és így tovább«. Ez az egész

titok és az, aki ismeri a művészek könnyüvérségét, csöppet se csodálkozik rajta.

Pont. Ez volt minden — és Ronda, aki reszketni kezdett, most világosan látott: ezt a tanulót kell eltávolítani, ettől a rákfenétől kell megoltalmazni az emberi társadalmat, ez sürgősebb, mint Ertzum eltávolítása. Aztán a következő lapra tekintett, amelyre még valami volt firkálva és félig kitépve fityegett ki a füzetből. Mikor azonban a tanár ur megértette a firkálás értelmét, rózszáll felhő szállt ránczos arcára. Gyorsan és lopvást csukta be a füzetet, mintha látni se akarná többet; még egyszer kinyitotta, a többi közé dobta, hevesen fellelékezett. Érezte a kényszerítő szükségét: itt az idő, hogy »megcsipje!« Egy ember, aki odáig züllött, hogy egy színésznőt... egy színésznővel... egy színésznőnek... Rózának hívják... Rózának... Harmadszor is megragadta Lohmann füzetét. Ekkor csöngettek.

— Beadni! — kiabált Ronda, mert roppantul félt, hogy egy diák, aki nem fejezhette be, még befejezheti és jobb kalkulust kap. Az eminens összegyűjtötte a dolgozatokat; néhányan az öltözőnek estek.

— Ne tolakodjanak. Várjanak! — ordította Ronda, rémülten. Legjobban szerette volna zár alatt tartani a három nyomorultat, addig, amíg elő nem készíti nekik a biztos és gyilkos kelepczét. Ez azonban nem megy oly gyorsan, erről logikusan kell gondolkozni. Lohmann esete egyelőre az elvetemültség roppantságával minden mást tulragyogott.

A kisebbek közül sokan sértett jogérzettel álltak a katedra elé.

— Tanár ur kérem, tessék haza engedni!

Rondának be kellett engednie őket a »dutyi«-ba. A tolongásból egymásután kijött a három számüzött, immár felöltözködve, köpenyekben. Lohmann már a küszöbön megállapította, hogy füzete Ronda kezében van és unottan szánta szegény tanárnak a tulbuzgalmát. — Most valószínűen az öregjének is be kell jönnie és beszélni kell az igazgatóval.

Ertzum magasra felhuzta hirtelenszöke szemöldökeit, mintha eltört volna a mécses. Kieselsack a »dutyi«-ban elkészítette a védőbeszédet.

— Tanár ur kérem, nem igaz, nem mondtam, hogy itt ronda szag van. Csak azt mondtam, ő mondta...

— Hallgasson! — torkolta le Ronda remegve. Nyakát előre tolta és hátrahuzta, uralkodott magán és tompán hozzátette:

— A sorsuk egy hajszálon függ a fejük fölött. Menjének. Mind a hárman elmentek haza ebédelni, vitték a sorsukat is, amely egy hajszálon függött a fejük fölött.

II.

Ronda is evett, és utána leheveredett a pamlagra. De pont abban a pillanatban, amikor elszunyadt, a gazdasszonya egy edényt vágott csörömpölve a földhöz, mint minden áldott nap. Ronda felriadt és sietve nyult ismét Lohmann írásbeli dolgozata után és elpirult, mintha a benne levő szeméremsertő passzust most olvasná először. Amellett már nem is lehetett becsukni a füzetet, annyira összevissza volt hajtogatva azon a helyen, ahol ez volt:

»Hódolat az isteni művésznőnek Frölich Róza kisasszonynak.«

A felírást néhány olvashatatlaná tett sor követte, azután egy darabon üresen maradt, utána pedig ez következett:

»Rothadt vagy, százszor és ezerszer,
De nagy színésznő, isteni,
S ha majd a gyermekágyba jehszel...«

A rimet erre még nem találta meg a hetedikes. De a feltételes mód a harmadik sorban sokat mondott. Arra engedett következtetni, hogy Lohmann személyesen is érdekelve van a dologban. Hogy ezt kifejezetten bizonyítsa, arra szolgált volna a negyedik verssor. Ronda, hogy a hiányzó negyedik verssort kisűsse, ugyanolyan kétségbeesetten erőlködött, mint a diákok a dauphin harmadik imájánál. Ez a Lohmann úgy látszik, ezzel a hiányzó negyedik sorral Rondát akarta boszantani, Ronda pedig növekvő szenvedélylyel küzdött, hogy megmutassa ennek a Lohmannnak, hogy a végén mégis csak ő az erősebb. Meg akarta »csipni« a fiút.

A még ki nem alakult tervek nem hagyták Rondát nyugodni. Nem tudott otthon maradni, magára kapta malaczlópóját és elment hazulról. Hideg eső szitált. Hátrattett kezekkel, lesunyt homlokkal, és mérges mosolylyal a szája körül osont a külvárosi utcán. Egy szenes szekérrel meg néhány apró gyerekkel találkozott, mással senkivel. A szatócsnál a sarkon az ajtó mögött volt kifüggesztve a városi színház színlapja: Tell Vilmos. Ronda egy gondolattól megkapva, elébe guggolt... Nem, semmiféle Frölich Róza nem volt a czédulán. Mindamellettt könnyen lehet, hogy az a bizonyos fehérszemély azért ennél a müintézetnél van alkalmazva.

Dröge ur, a szatócs, bizonyára jártas az idevágó kérdésekben.

Ronda keze már az ajtókilincsen tétovázott; de ijedten visszakapta és sietve odébb állott. Egy színésznő után kérdezősködni a saját utcájában! Nem szabad kihivnia az ilyen humánus tudományokban járatlan és alacsony nivón álló polgárok pletykáit. Annak a Lohmann kölyöknek a leleplezését titokban és ügyesen kell keresztülvinni... Befordult a városba vezető faszorba.

Ha sikerül neki, akkor Lohmann Ertzumot és Kieselackot is magával rántja a bukásba. Előbb nem akart a direktornak jelentést tenni arról, hogy megint »csufolták« őt. Majd kiderül, magától, hogy azok, akik ezt tették, minden egyéb erkölcstelenségben is ludasok. Ronda tudta ezt; a saját fián tapasztalta. Ez a fiu egy özvegy asszonytól való volt, aki egyszer fiatal korában anyagilag támogatta őt, hogy tanulmányait befejezhesse és akit aztán — mihelyt állást kapott — feleségül is vett. Csontos és szigorú nő volt, de már meghalt. A fia nem volt szebb, mint ő maga és ezenfelül félszemű. Már diákkorában nyilvánosan mutogatta magát kétes hírű nőekkel. Rengeteg pénzt vert el rossz társaságban, nem kevesebbszer, mint négyszer bukott meg a vizgán, de azért hasznavehető hivatalnok lehetett volna, ha leteszi az érettségét. Szörnyű távolság választotta el azoktól a magasabbrendű emberektől, akik államvizsgáikat letették. Ronda, aki erős elhatározással szakított a fiával, megértett mindent, ami történt; sőt csaknem előrelátott mindent, mióta egyszer kihallgatta a fiát, amint a pajtásaival beszélgetett és a saját apját csufneven nevezte!

Hasonló sorsot remélhetett tehát Kieselack, Ertzum és Lohmann számára, különösen Lohmann számára, aki hála Frölich Elza kisasszonynak, a művésznőnek, már a legjobb uton volt. Lohmann iránti boszujával sietett Ronda. A másik kettő csaknem eltűnt ez elviselhetetlen modoru ember mellett, aki kíváncsi sajnálkozással fogadja tanítója dühét. Miféle diák ez voltaképpen? ... Ronda emésztő gyűlölettel gondolt Lohmannra. A csucsos tetejü városkapuja előtt hirtelen megállott és hangosan mondta:

— Ezek a legkomiszabbak!

(Folytatása következik.)

Szonett egy asszony elé.

De eljön majd. Szomjas száját
Mohón szivja száraz ajkam
S vágyaimnak diszes ágyát
Az az asszony veti halkan.

Minden csókja régi méreg,
Nekem hozta nagy titokban,
Milyen szép is lesz az élet,
Asszonycsóktól megrakottan!

Talán ma jön, talán holnap,
Talán barna, talán szőke,
S hogy csókjaink egygyéforrak,

Ma még nem is tudja ő se.
Talán való, talán álom,
Azt az asszonyt megtalálom.

Branyiczky Dezső.

Saison.

A lapda-éposz.

— máj. 2.

Részlet akármelyik napilap elmúlt vasárnapi sport-beszámolójából. Az esemény, amelyről szó van — hogy mindenki megértse, ideírom — magyarjaink győzelme az osztrák ármány ellen a bécsi *Hend and Fiess* football-egylet pályáján. Magyarjaink (rózsák fakadjanak lábaik nyomán!) 4:1 arányra verték a bécsieket. A magyar kaput Zsák védte. Zsák. Zsák. Zsák. Zsák. Zsák. Zsák.

(Kezdődik.)

... Bömböletes éljen reszketteti meg Vindobona kék egének aranszárnyu kapuit. A mieink jönnek. Nyurgányi fiuk, mindmegannyi ugyanannyi; daliák a szó leghizelgőbb értelmében. Ikrás lábuk a földet éri, czombjuk közvetlenül az al-szár felett következik, melyen a csodadomboru mellek foglalnak helyet, fejük legfelül göndörödik. Sok édes női szem dobban meg a délczeteg leventék láttára. Borbás, a kapitány lendül az élen, kezében bodorodó háromszinü zászlót csókolgat a vasárnapi zepfir.

— Ez Borbás! — suttogják a beavatottak és szájról-szájra röppen a hír:

— Ez Borbás!

S bizonyos megnyugvás hegedül bele halkan a szivekbe. Itt, honunk határitól háromszázharmincz kilométer távolságban, itt, ahonnan messze kell utazni, míg az ember hegyet láthat, itt oly jól esik tudni, hogy Borbás izomzatában fekszik nemzetünk bécsülete; több: országunk mentsvára; több: minden és semmi!

És ahogy kint vannak a zöld gyéppel borított végtelen síkságon, a bíró is kiszökell.

— Go on ! For ever ! What is news ! Daily Graphic !
Leslies Weckly ! — hangzik a buzdító szózat a mi
hőseink, a mi népünk válogatottjai felé.

A bíró könnyedén csettint nyelvével. Mint meg-
annyi szarvasüő inálnak a magyarok. Közepütt a
lapda. Egészen gömbölyü. A half-center offside-ot lö,
puha árnyalással. Kerekcs Izsák, a bal-back, ápolja
a lapdát, csavaros lábrángással szédíti ellenfeleit, akik
nem bírják az iramot. Most Kőmives Kelemen rohan
fel, simított és csiszolt billentyümenettel. Már-már
mintha, de mégsem. Az égre komor viharfelhők szen-
derednek. A színhely áttételt szenved, a játék a magyar
kapu elé torlad.

Ki áll magyarok kapujában ? Ki áll amott a szirt-
tetőn ? Ki vagy te bánat embere ? Ki az, mi az, vagy
ugy ? Igen, ez a hatalmas Zsák, a pöttön gyerek, akit
kultuszminiszteri engedélylyel váltottak ki az elemi
iskola I c) osztályából, melyet tavaly kellett volna
diadalmasan elvégeznie. Zsák áll a kapuban, a kapu
zsákban áll s az áll a zsákban kapu, míg a kapu az állban
zsák. Tévelyítő gondolat. Gondolatzsák, eszmezacskó.
Ez a kis gömböc, aki duda gyanánt magaslik ki a hóri-
horgas kapuból ledobban a lapda elé, mely már a hálót
surolja homlokával ; meglátni és megszeretni egy pilla-
nat műve volt, mert a lapda jobbról pöndörült és balra
dörgött, de láthatólag a tangens irányában akart
czölöpölni. Emberére akadt azonban Zsákban. Ez
a sudár óriás sívó fenevadként vetette magát a gör-
getegszerü lapdára. Perczekig tusázott vele, tuslakodott
benne, tuskározta azt. A lapda hörgött és harácsol, de
Zsák lebirkózta őt. A napóleoni hadjáratok óta,
aki pedig négy piramidolról tekintett alá az évezrek
sivatagába, nem látott ilyet a tribünök közönsége :

— Hurrá ! — harsant fel az ajkakon s fölzendült
a jól ismert futballvers, amely játszi kedvteléssel ösztö-
kéli a mi zsákunkat :

*Zsák hátán jót (faült),
Kibe tü sose vót (vaült) . . .*

S utána többen ezt énekelték kipirult arczczal :

*Elszakadt a zsák,
Kiömlött a mák,
Azér' ugat a kis pudli,
Nem lesz máma mákos nudli.*

Zsák mámorittasan rugta oldalba a lapdát, úgy
hogy az nyüvitett a fájdalomtól. A mieink pedig a jobb-
középen már vitték is azt. Egyre közelebb, mindegyre
közelebb. E rovat nem alkalmas a föllengző költői le-
írások eszközölhetésére. De lehetetlen nem vázolnunk
e pillanatot, melyet vázolnunk lehetetlen. Majom Pali
ment elül, mögötte Érc Barnabás és Kohn Arnold futot-
tak. Nem futás volt e futás, hanem a szárnysegett sas
zuhanó mozgalmassága. Tintalusz Hebrencs a box-calf
csatár diktálta a speedet, mely mihamarabb észvesztő
orkánná sebesedett. A másodperc tört részei alatt más-
fél méterrel a mieink már ott voltak az osztrák fonadék
előtt, mely bevehetetlennek látszott. Szilaj Manó azon-

ban sevró-lakk métercentnerünk szuronyt szegezve
öblögetett a kapu felé. A lapda hármat trendelizett és
Tinódi Sebestyén széles ecsetkezeléssel helyezte el az
osztrákok világot jelentő deszkáján.

— Never Mór ! — hömpölygött a lelkes üdv magyar-
jaink felé. Egyesek Zsákot kapták vállaikra, mások
Zsákot emelték a magasba, ismét mások Zsákot ünne-
pelték s voltak olyanok is, akik Zsákkal ajkukon mentek
a küzdelembé :

— Vagy ezzel, vagy ezen, — szóltak az anyák
s büszkén mutatták meg fiaiknak, hogy mi egy magyar
Zsák.

Half-time.

A fiuk gözölgő pirkadással fogyasztották rövid
reggelijüket. Kiküldött munkatársunk azonnal fel-
kereste Zsákot öltözőjében. A sarokban feküdt, mint
egy Zsák. Munkatársunkat azonnal megszólítással tün-
tette ki :

— Még sok dolgunk lesz a második félidőben —
mondotta és intett munkatársunknak, hogy haladék
nélkül távozzék, mert láb-in-izomzati pótgyakorlatait
óhajtja elvégzendő tréning szempontjának alapjánál.

Igy folyt le a második idő is. De mért folytatnám ?
Akik ott voltak, sosem fogják elfelejteni a pillanatot.
Akik nem voltak ott, sosem fogják elfelejteni, hogy ott
voltak és nem felejtették el, amit elfelejtettek. Még csak
Zsákról kell néhány egyszerű szóval megemlékezni.
Csodákat művelt és finom tónusai a legelkényeztettebb
gurmandot is kielégítették. Megdöböntő ékesszólással
végezte munkáját s szédületes fortékat és fortisszimókat
fogott a lapda hurozatán. Lehetetlen meg nem állapítani
rőla, hogy Zsák ma klasszist képez és pedig legjobb-
sorában, Munkácsy Mihálylyal, Sauer Emillel és Szent-
jőbi Szabó Lászlóval egy napon említhető.

E vázlatos és száraz jelentés után lapunk olvasói
holnap kapják a részletes beszámolót. Eredmény 4 : 1,
a józan ész rovására.

G. A.

HETI RIGMUSOK.

Gyász.

Fehér darócza öltözök,
Mert máma reggel költözök.

Ez nem költői képzelet,
Komolyabb ez, mint képzeled.

Ez a legkomolyabb dolog,
Mert itt minden koczkán forog.

Forog a koczkán, s azután
Le is esik róla sután.

Nincs mit csodálkoznunk ezen :
Ami egész volt : rész leszen.

De ez a téma már nem új,
Költő talán másmerre nyulj.

Hogy most van a házbérnegyed
Ezt is már tudja rég kegyed.

Most huny ki létünk csillaga,
Erről is értesült maga.

S végül talán azt is tudod,
Hogy házbérre már nem jutott.

Le vagy ragadva földhöz és
Ugy összetört a költözés!

E versszak második sora
Mégint csak nem metafora.

A világegyetem örök,
De most, hajh, az is eltörött.

A költözés szörnyü tusa,
Eltört az Isten trónusa.

Letört az Égről a glazur...
Irgalmazzon nekünk az Ur!

Pikk.

INNEN-ONNAN.

✓ **Hat polgári.** Most teszi a vizsgát a híres Pavlik a hat polgáriból. És az ember elcsodálkozik, nem azon, amit össze-
irkálnak, hogy Pavlik így-ugy protekcióval vizsgázik, mert ez csacsóság. Ha a polgári iskolának emberi módon van össze-
állítva a tananyaga, akkor minden harmincz esztendő ~~na-~~
mális eszű embernek le kell tenni tudnia ezt a vizsgát, mert
harmincz éves koráig az élet rá kell hogy kotorta legyen mind-
amaz adatokat és tudnivalókat az emberre, amiket a polgári
iskolának *előre* kell a serdülő gyerekekre ráragasztania. Bizonyos
tehát, hogy Pavlik protekció és befolyás nélkül is nagyon
jól le tudja tenni a hatodik polgári vizsgáját. Elcsodálkozni
azon csodálkozunk el, hogy minek Pavliknak a hat polgári?
Ki ragaszkodik ahhoz, hogy neki még egy bizonyítvánnyal
is be kell bizonyítania valamit magáról? Hiszen anélkül is
bebizonyított mindent, esetleg többet is, mint amennyit ő
akart, mint amennyit mi akartunk tőle. Nem jó gondolni rá,
hogy egy esetleges magyar forradalom diktátorától, mielőtt
diktátornak proklamálná magát, a forradalmi albizottság be-
kérné az érettségi bizonyítványt. S ha a léendő diktátor nem
rendelkeznék ezzel az okmányival, akkor hiába támaszkodnék
a mögötte álló felfegyverzett milliós hadseregre, diktátor még-
sem lehetne. S ezekután tudom, hogy a főherczegek miért
járnak iskolába olyan szorgalmasan. Mert a királyi állás is
legalább négy középiskolához van kötve. Utána is nézek a
pragmatika szankcióiban, most ugyanis aktuális ez az öreg
törvény.

* * *

□ **Az illúzió.** Május elsejével megkezdik a működésüket
a nyári helyiségek, vagyis, szakkifejezéssel, a zöldüzetek.
Hogy miben különbözik valamely téli helyiség a nyáritól,
azt nagyon könnyű megmondani. Abban, hogy a nyári helyi-
ségben meleg van, a téliben hideg. És pedig nem úgy, hogy
télén van hideg, hanem úgy, hogy nyáron. A kőből épített
épületek természete az, hogy télen jól fűthetők és nyáron
kellemes hűvösöt tartanak. Mindama nyári bódék ellenben,
amik dészakból épültek a nyári közönség szórakoztatására,
kétségbeesztően, forróak és fülledtek. Annál inkább azok, mert

meglévén a nyári helyiség illúziója, az ilyen nyári helyiséget
még csak nem is lehet úgy szellőztetni, mint a télit. De mel-
lékes. Az emberek valamikor elhatározták magukban, hogy
nyáron inkább deszka alatt szenvedik a meleget, semhogy a
kő szomszédságában jól érezzék magukat, tehát ezen már nem
lehet változtatni. A köszínházak, amik jó levegő mellett igye-
keznek *valamit* produkálni, hamar becsukják a kapukat és
kezdődik a *semmi*, egészen rossz levegőben. S mert az embe-
reknek ugyis olyan kevés illúziójuk van, nem is szabad har-
czolni ez ellen. Az embereket hagyni kell boldogoknak lenni
a maguk módjára. S ők így boldogok. Beszűntetik kényelmi,
nívói és egyéb igényeiket s nyáriakká alakulnak át. Boldogan.
Ez a fő. Nomád eredetű népek vagyunk, sátrak alatt laktunk.
A kő, a kényelem és a nívó nem természetes minékünk, hanem
erőlködés. S jobban szeretünk nem erőlködni. Vissza, magyar,
sátraid alá.

* * *

□ **Az adókönyv.** Elsejétől kezdve mégis csak megköny-
nyebbül a vállunk, noha a gazdasági viszonyok nem fordul-
tak jobbra. Sőt balra fordultak. De azért egy népen mindig
lehet segíteni. A főváros például valamennyiünknek nagy
jótéteményt nyújtott. Tizennégy fillérbe került eddig egy
fővárosi adókönyv, s ez osztály- és valláskülönbség nélkül
mindenkit sújtott. A milliomost csak úgy, mint az egyszerű,
de rongyos köldust. Az adókönyvet azonban beszüntették.
Nyugtát adnak helyette, *ingyen*. Mindenkinek elengedték a
tizennégy fillért. Ne tessék gunyolódni. Sok kicsi sokra megy,
s az adókönyv elengedése már kezdete az adó elengedésének.
Aki á-t mond, bét is mond, ki mint stb., ahogy ilyenkor már
szokás bölcsekedni. És aztán még egy szempont, amit szintén
nem szabad elfelejteni. Az adókönyvet az ember mindig elő-
vehette s olyankor sirnia kellett. Ebből származik a sokszor-
ugy-szeretnék-sirni című nemzeti szokásunk, mely a *mag-
num áldomással* egyidejű. A nyugta elvész, nem lehet elő-
venni, nem kell sirni, csak — ha elvész a nyugta — az adót
kell újra megfizetni. Mégér ez tizennégy fillért, esetleg töb-
bet is.

* * *

— **A muzulmán condottiere.** Ha százhusz év előtt szüle-
tik, akkor Bernadottenak hívják és svéd király lesz belőle.
Ma Esszád pasa a neve, Napoleon helyett a kalifát árulta el,
és az ujságok mint csirkefogóról irnak róla. De ez csak azért
van, mert még hiányzik a történelmi távlat Esszád pasa és
azok között, akik róla irnak. Száz év mulva ő is hős lesz,
rettenthetetlen vezér, esetleg dinasztiaja is létszen és — on
parlera de sa gloire. Egyelőre azonban még várnia kell, míg
a feltétlen dicsőség Walhallájába bevonulhat. Az ő dolgait
nem oly könnyen felejtik el, mint ama Bernadotte maréchale-ét.
Ami nem azt jelenti, hogy Esszád pasa még perfidebb volna,
mint Napoleon hűtelen tábornoka, hanem csak azt, hogy az
albán önkirály-jelölt korában fejlettebb volt a sajtó, mint
Bernadotte idejében. Amiről azonban — a sajtónak törhetet-
len fejlettségéről — nem Esszád pasa tehet. Ebben ő teljesen
ártatlan és ez egyuttal az egyetlen rokonszenves vonás is benne.

* * *

□ **Könyvtár az állatkertben.** Kell, persze hogy kell könyv-
tár az állatkertbe. Könyvtár egyáltalán mindenüvé kell, ahol
csak elhelyezhető. Biztos, hogy akik ezt így elgondolják:
lelkes és okos emberek. Könyvemberek, akik a könyvet nézik
s egy perczig sem jut *eszükbe*, hogy ne csak a könyvet nézzék,
hanem a helyet is, ahová a könyvet vinni akarják. Nem az
állatkertre gondolok. Ha már *vannak* Budapesten könyv-

táruk, akkor mért ne legyen egy az állatkertben is? Legyen. És lón. Sajnos, nem tudom levakarni magamról azt a meggyőződést, hogy Budapesten egyáltalán nem kellenek könyvtáruk. Flammarion csillagászati adataira gondolok, mikor meg akarom mondani, hogy milyen messze van a város attól a pillanattól, amikor az első könyvtárat itt igazán föl kell állítani. De úgy körülbelül meg tudom jelölni az időt. Akkor lesz ez, körülbelül negyed órával az Itélet Napja előtt, amikor egy pesti kávéházból kidobnak egy embert azért, mert egy pikkoló mellett félóránál több időt akart eltölteni. A kejf, a kávé, illetve a vizespohár melletti ülés gyönyörű dolog, de ahol kejf van, ott nincs könyvtár. Például Konstantinápolyban nincs. Nem igaz, hogy Budapesten kell lennie.

SZÍNHÁZ.

A fogadott apa. (A Nemzeti Színház bemutatója.) Orgonás erdőkből megyünk a főpróbára. Ilyenkor már meleg a színház, a néző feje szédül és a tompa-sötét levegőben orgonagallyakat és májusi lombokat keres. A szinlap azt mondja: »Duquesnel és Bardes. Nincs szerencsém az urakhoz. De ha nem csalódom, önök azok a francziák, akik mindenkire udvariasak csak a muzsához nem. Önök egy vigjátékot irtak, amely nem vig. Önök drámát gyártottak a hervadó nőről, aki a leánya vőlegényére veti ki a hálóját, de holnap a leányról firkálnak, aki az anyja vőlegényét hódítja el. Önök behoznak a szinpadra ötszáz embert, minisztereket, írókat, züllött marquis-kat, inasokat, de úgy jellemeznék, hogy nem tudom megkülönböztetni az inast a minisztertől. Önök sohase sóhajtottak. Önök még sohase néztek meg egy embert, aki az arcát a tenyeréhez nyomva — némán — sir. Önök, nehézfejű költők, a burzsoák zsiros agyveleit szolgálják, akik örülnek, hogy önök is »rájöttek« arra, amire ők már régen »rájöttek«. Önök svindlerok, a dráma olcsójánosai, pimasz kis férczmunkások. »Tíz millió« ... »öt millió« ... »angol lord« ... »londoni nevelőintézet« ... »a szerelem az élet gyönyöre« ... ezeket halljuk a szinpadról. Ami azt jelenti: nyár van, 27° Reaumur a napon és 22° Reaumur az árnyékban. Irjunk a szegényes, halálraitelt előadásról, a még szegényebb színészekről, akik ambícióval feküdtek bele a szerepeikbe? Ez kiméletlenség lenne. Amig hazafelé ballagunk, elgondoljuk, mennyi munkába kerül ilyen premier. A rendező egy hónapig fárad. A fiatal színész, aki most mutatkozott be, egy hónapig »élte magát bele« a hős »lelkiállapotába«, este, lefekvés előtt elgondolkozott egy-egy gesztusán, egy-egy mondatán, egy-egy szituáción. A színész talán ezt mondta a szabónőjének: »kérem azt a fodrot kissé feljebb, a szoknya egészen egyszerű, ránczok nélkül. Milyen leverő, milyen szomorú egy ilyen darab. Mindenki előre tudja a sorsát. Még talán a direktció is. A bukás biztos tudatában adatja elő. Ha azonban ilyen balkörmű események is kellenek a színháznak, miért nem hoz ide — legalább nyáron — zseniket, Eulenberg-et, Hauptmann-t, Maeterlinck-et, hőseket, akik legalább koszorosan bukhatnak el? A színházból boldogan menekülünk, mint a kisdíjak az iskolából. Menynyivel szebb egy köruti fa, egy reklámtábla, egy gázlámpa, egy utcai kanális, mennyivel szebb és művészebb minden, mint a rossz művészet ...

Feltűnő haladást mutat az utóbbi időben a cipőszakma, ugyannyira, hogy igazán bámulatba ejti az embert, ha megtekinti Zsuffa utóda, Füredi Ádám Egyetem-utca 3. szám alatti cipőüzletének kirakatait, hogy milyen elsőrendű, méss kivitelű cipők vannak kiállítva. Bámulatos olcsó, 16:50 és 20:50 korona egységes szabott árak mellett.

Művészet.

Katona Nándor.

A Nemzeti Szalon nagy aranyérmét Katona Nándornak ítelték oda. Kitüntetés még soha se keltett akkora meglepetést, mint ez a mostani. Művészek és laikusok csodálkozva kérdezték: hogyan, hát Katona csak most kapja az aranyérmet? Talán ez a kérdés, ez a meglepetés jellemzi legjobban Katona Nándor egész karrierjét. Pályája csupa titokzatosság, multja csupa kérdőjel s a kérdésekre adott válasz csupa izgalmas meglepetés. Szenzáció volt, mikor másfél évtized előtt a fővárosban termett. Mint kész művész jött le közibénk a Szepességéből s akik látták a szivardobozok deszkáscskáira festett tájképeket, meglepődve kérdezték: hol élt, hol dolgozott mostanáig? Választ senkisék kapott a kérdésre, mert a válasz nagyon hosszúra nyúlt volna. De a képei megfeleltek a kérdésekre. Oh ezek a képek csodás vallomásai egy sokat szenvedő léleknek, mely egyetlen menedékét a természetben találta. A természet jó volt hozzá, a természet szerette őt s Katona varázstükröt tartott a természet elé, varázstükröt, melyben a természet ezerszer szépségben láthatta önmagát. Ezek a képek az ő mély és igaz szerelmi vallomásai a természethez: minden ecsetvonásban elérékenyülve suttozják: szép vagy nekem, ezen felül még mindenem vagy.

Hogy miből fogant ez a nagy szeretet? Az ember érzelmeit legtöbbször a véletlen körülmények váltják ki. Aki magányos kóborlásai közepett egy elhagyott szigetre téved, az elébe kerülő állatokkal fog barátkozni. Katonát a sorsa nem dobta ilyen szigetre. Ellenkezőleg: emberek közé sodorta, akik akkora szeretettel szoritották magukhoz, hogy a szoritástól elállott a lélekzete. Mert vannak emberek, akik ölelésükkel gyilkolni akarnak. Vannak emberek, akik nem mernek törrel ölni, mert gyávák. Törrel gyilkolni súlyos következményekkel jár s ők ki akarnak bujni a következmények alól. A szeretettel felelősség nélkül lehet operálni s ami ennél is lényegesebb, a szeretettel sokkal kényelmesebben lehet ártalmatlanná tenni a kiszemelt áldozatot, mint törrel vagy méreggel. Szeretettel bilincseltek őt a Tatra szikláihoz, hogy ne érintkezhesék a világgal. Odaláncolták, hogy a vászonra lehelt sóhajtásai ne jussanak át a hegyeken. Fogva tartották, hogy művésztével ne ártson másnak s hogy zsenijének ragyogása mellett ne homályosuljon el másnak a művészete. Hogy más érvényesülhessen, arra ítelték őt, hogy tenorista legyen a pinczében. De hagyjuk a multat, melylyel bonyodalmaság dolgában még a spanyol jezsuita-drámák szerzői sem vetekedhetnek. Hagyjuk a multat, melyre különben is oly megdöbbenően rávilágít a jelen: alig ítelték oda Katona Nándornak az aranyérmet, az ő sikerét belefűllasztották mások sikerébe. Katona Nándor elnyerte az aranyérmet, mire ütni kezdték a dobát más művész mellett, hogy az érdeklődést Katonáról eltereljék másvalakire. Így dolgozik még most is az a szeretet, mely Katona Nándort lenyűgözte, hogy mások karrierjét ne veszélyeztesse. És most már értjük, miért intézi minden szavát oly gyöngéden és annyi szeretettel a természethez. Értjük, hogy miért nem az ember, hanem a természet az ő modellje.

Talán másfél évtizede, hogy kiszabadította magát a hálóból, amelyben fogva tartották. Ez a másfél évtized, bár sok szenvedéssel és nélkülözéssel járt, mégis nagy-szerű lendületet adott zsenijének. Több mint négyezer képet és vázlatot festett idáig, de minden kép más és más oldalról mutatja a művész lelkivilágát. A humoros szagát, melyben a föld szive dobbanása szól hozzánk, talán senki sem tudta még művészileg úgy megérzékelteni, mint Katona. Másik nagy erőssége, hogy a természet minden

hangja iránt fogékony s minden felfogott hang más és más impressziót kelt lelkületében. Mindig új és mindig friss, mert mindig önmagából és kedélyvilágából merít. De ne folytassuk művészetének méltatását, mert könnyen unalmassá válhatunk. Katona művészetét ugyanis az utóbbi időben sokat méltatták: más valakiről irtak, de modellnek Katonát használták. Tessék ezeket az írásokat elolvasni s megtudják, hogy milyen nagy művész Katona Nándor.

Lksz.

Régi arczképek.

(Az Ernst-muzeum kiállítása.)

Urak és Asszonyságok, legyetek üdvözölve; a krónikás, aki meghatottan és elfogódva lép elétek, tisztelettel és barátsággal köszönt benneteket. Urak és Asszonyságok, mily igen jól tettétek, hogy kiléptetek néhány napra a homályból, amelybe a feledés szürke, kegyetlen köde burkol, mily jó, hogy meglátogattátok ezt a késő és bizony korcs ivadékot, amely most bámulva áll előttetek és bizonyára szegyenli magát egy kissé. Higgyétek el, van oka rá; a ti megjelenésetek nem jelent reá nézve csupa örömet. Mert reátok néz és azután a tükörbe kell néznie — ah, milyen kegyetlen összehasonlítás. Urak és Asszonyságok, én nem tudom a neveiteket és azért nem nevezhetlek meg név szerint, csak így általában mondhatom, hogy igen szépek vagytok valamennyi, ti szigorú tekintetű férfiak és ti szende, piruló asszonyok. Sokkal szebbek vagytok, mint azok valamennyien, akik előttetek állnak ama palota termeiben, amely most szállást ad nektek. Ez pedig amaz álldogálókra nézve igen fájó, mert ezek igen nagyon szeretnek szépek lenni és gyönyörűségnek tartják magukat. Fájdalmas tehát reájuk nézve, hogy ti egyszerre előléptek és szebbek, bizony, sokkal szebbek vagytok, mint ők. De miért is vagytok szebbek? Hiszen ti nem is ápolátok magatokat annyira, nem tartoztatok valamely könnyelmű és sima asszonyi karokat, udvarlásra hajlott derekakat kedvelő fejedelem udvari népe közé. Nem, vagy jámbor polgárok voltatok, vagy jól élő falusi urak, de kevesen voltak közöttetek, aki a testi szépségüknek éltek volna. Az urak az ébredő nemzet dolgain gondolkoztak akkor, avagy csak vadásztak a szelid dunántúli dombokon, az asszonyok pedig gyermekeik körül kertészkedtek. És mégis ilyen szépek lettetek, így, ahogy most mindnyájan egymás mellett vagytok, komoly és elegáns képeken, az asszonyok úgy hozzáillenek az urakhoz és egész társaságotoknak van valamelyes komoly és előkelő karaktere, olyan, amelyet a mi századunk akarnok gyermekei semmiképpen nem tudnak elérni.

Bizonyára azért nem, mert nagyon is akarják, ti pedig valószínűleg nem igen törődtek vele. Éltek, amint az Isten élni adta, betartva és nem másítva a formákat, amelyeket az őseitektől kaptatok. Hiszen a változtatás nem is lett volna olyan könnyű. Akkor még hire sem volt a gyorsvonatoknak, amelyeknek haladását mi most már kevésnek találjuk, akkor még lassan jártak az emberek és a hírek és egy rendes város avagy egy rendes ország arczatján nem változtatható napról-napra holmi külföldi bolondság. És ha el is érkeztek hozzátok az új formáknak csalogató különösségei, különösen ama veszedelmes Franciaországból, amely ez időben egyedül volt minden bolondságra kapható, ti nem ültetek fel nekik olyan könnyen, mint a ma állhatatlan gyermekei. Ti éltek szépen, csendben, kávéztatok és komoly beszéléssel mulattattátok egymást és megőriztétok azt a formát, amelyet a múlt és a körülmények reátok adtak. Butor, ruha, ékszer, szokások, hajviselet és más hasonló nálatok állandók maradtak és ezért valamennyien megtaláltátok azt

a formát, amely a ti lelki művöltöket a legtökéletesebben kifejezte. Kevesebb volt bennetek az öntudat, azért formálódhatott az élet a lelketek hasonlatosságára. Mert az élet csak akkor formálódhatik ilyenné, ha az ember békében hagyja és okvetetlenkedik mindennap más okos rendszerral, amelyről végül is kisé, hogy ostobaság. Azért addig, míg az emberek békén maradtak, mindig megvolt a maguk tisztességes formája. Szépek voltak. Szépek ama Franciaországban a királyok alatt, mikor a hagyományos finomság gyengéd és költői bélyeget nyomott az élet minden formájára. Szépek Angliában is, ahol az emberek hívek maradtak a természethez és a szigorú udvari formák helyett a szabadságban keresték a hájt. Szépek voltatok ti is, akik a kettőt; a francia mesterkelt rutint és az angol természetességet polgári józansággal a hétköznaphoz idomítottátok, akik a csendes, tisztességes szolid élet emberei lettetek. Mert magatok szerint éltek, nem volt bennetek semmi erőszakolt akarás és így kifejlődhetett az életetekben az, amit mi mostan stílusnak nevezünk. Ugy, ahogy mostan én, késői unoka, elnézek benneteket, azt gondolom, azért vagytok olyan tetszetősek, mert formás, határozott külsőt ad nektek a stílus. Ugyanolyanok vagytok, egymáshoz tartoztok és az is, aki talán kevésbé jóképű volt közületek, megtalálta a maga formáját a stílusban, amely felolvastotta az ellentéteket s mint egy zárt, formás egészet, prezentálta a korotokat. Látjátok, erről ma már nálunk nem lehet szó. Mi sokat beszélünk és sokat akarunk, mindent, ami újat kitalálnak és mindent is, ami régi. Mi kölcsön veszünk ama királyi franciaíktól, a természetes angoloktól és töletek is, akiket együttvéve biedermeier-kornak nevezünk. A mi korunkban mindez összekavarodik, mert nincsen bennünk annyi okosság, hogy a saját életünket élők és a saját érzéseinknek adnánk kifejezést. Mi kölcsön veszünk töletek, meg a régi franciaíktól, meg a még régiebb assziroktól és egyéb pogány nemzetektől is, gondolhatjátok, hogy ebből milyen rettenetes zürzavar jön ki. Bizony a mi korunknak nincsen rendes ábrázata és azért van, hogy olyan irigykedő csodálattal bámulunk benneteket, szép, régi Urak és Asszonyságok, akiknek az életében volt stílus.

És ezért tetszenek nekünk azok a képek is, amelyek benneteket ábrázolnak. Ezeket is a stílus fogja össze, a tradíciók, amelyeket megőriztek s amelyek cserébe a hűségért karaktert, finomságot, előkelőséget ajándékoztak a piktoroknak. Lám, ezen a kiállításon van mindenféle mester, kisebb és nagyobb, de minden képben megvannak azok a közös vonások, amelyek kellemessé és kifejezővé teszik. A kevésbé hivatottak talán nem tudtak úgy festeni, mint Brocky, Barabás, Györgyi vagy Borsos, de ezek is kedvesek, élvezhetők maradtak, mert ami belőlük hiányzott, azt pótolta a stílus. A biedermeier, amelynek szemén keresztül minden ember finom, kellemes és barátságos volt. Így kívánta a stílus, amelynek igaza volt, mert hiszen az életből fakadt és nyilván az életben látta, hogy az emberek kellemesek és barátságosak. De mit szóljak a mi festőinkről? A mi arczképeinkről? Itt most az embert vagy holmi viaszkbábnak festik, mint amely az officzinák kirakatában díszleg, vagy bonczolókéssel mennek neki és oktaedereket faragnak az orrából. Így vetekednek a piktorok a szépség elérésén. De nem fogják elérni. Festenek igazán, jól, tudományosan, korrektül. De szépen csak a ti piktoraitok tudtak és azért van, hogy most olyan igen nagy tiszteletben van részük minden elkeseredett, felemás arcú modern emberek részéről, akik örömmel üdvözlik őket és benneteket is, szép régi Urak és Asszonyságok.

Jean Preux.

Bersonozza cipőit és sétái akkor kétszeresen kellemesek lesznek önnek, ügyeljen azonban arra, hogy a valódi Berson-gummisarkot kapja.

IRODALOM.

Néhány francia kritikus.

France, Lemaître és Faguet: ők hárman írják ma Párisban a legjobb kritikákat és őrölkül szólnak a legjobb kritikák. Faguet mégis a legkevésbé komplikált természet közöttük. Istenem, tanár. Ez a lármás, kis öreg ur, ki délelőtt az Amphitéâtre Descartesban veszekszik a tizen-nyolczadik századdal, délután az erkölcs és morálról tart előadást, s este egy szimbolista költővel alszik el: mégis, alapjában véve és mindenekelőtt, tudós. Szellemes, de tudós. Vidám, de... kritikus. Az életének alaphangja a diszharmónia. De a másik kettő milyen csodálatos és megfoghatatlan ember: Lemaître a legreakciósabb politikus és legkönnyelműbb kritikus. Hisz, hisz... de inkább az orléáni hölgyben, mint a költők tehetségében. Kivül, a közéletben sötét bourbon-párti, de az íróasztalánál Laval-lière-nyakkendő forradalmár. És France. Ez a jóságos öreg ur, ki a kor legfélelmesebb anarchistája. A leghitelenebb író és a legengedékenyebb kritikus. E két művésznél a kritika, mint valami késői virág hajtott ki, finom és fonnyadt lilium, a napraforgók és rózsák után. Egyik sem hisz. Mindkettő rombol. Lemaître talán csak lelkiismereti furdalásból épít a másik kezével. (A ballad; a francia királyságot.) De ne beszéljünk ma róluk, hanem nézzünk meg egy néhány fiatalabb francziát. Milyen kultúra serdült e dekadens, nagy csillagzatok beteges fényében?

I.

A Libre Parole és az Action Française tájékán egy új klerikálist nemzett Léon Daudet. A neve... tán fölösleges is. Nem, írjuk le; a neve Émile Poiteau. (Hatodik ezer.) Könyvet írt a mai francia írókról, felekezeti különbség nélkül, csak azért, hogy felekezeti különbségeket tehessen közöttük. Ez a fiatal ember a folytatója Lemaître rosszabb énjének. Ami az öreg urban elfogult és kellemetlen, azt ő magába szívta. Viszont: tud is írni. Leírja, hogy Clémenceau vén gazember, hogy Maeterlincket sem lehet megérteni, hogy Judith Gautier beteges nő; hogy Jean Jaurès elvetemült sarlatán... Amint méltóztatnak látni, izlése, az van. Sajnos, egy helyen igazat is kell adnunk neki, pedig nem szívesen tesszük. Ő sem szereti Bernsteint. Ő másért nem szereti, mint mi... »Bernstein sem költő, sem álmodó. Kiuzsorázza Franciaországot.« Jó. Értjük. És önök most már azt is sejtetik, kik ennek az új kritikusként kedvencei. A fogatlan Dérouléde. A hithű Barrès. Ah, és Drumont is. És monseigneur Duchesne. Ez tudniillik a párisi érsék.

II.

Rémy de Gourmont kedves és vidám arca üdvözlő egy másik essay-gyűjteményből. Örvendünk a viszontlátásnak. Ő a Faguet méltó örököse, e bohém könyvtárnok, aki, istenem, máris visszaemlékezik. Milyen sokat és ked-

vesen beszél a szimbolizmusról, a nyolczvanas évek iszonyú kávéházi forradalmairól, Moréasról és a Nouvelle Rive Gauche című dekadens lapról (Ismerték önök Pesten a Város című zug-szimbolista közlönyt?) és a Verlaine elmosódó portréjáról és mindenütt, ami a modern lírai költészet hőskorában fontos volt. Mallarméban elmélyed, de, úgy látszik, ő sem érti. Ezt a komor angol-tanárt, a szimbolizmus »első konzulját« mi már klasszikusnak tartjuk... de ő még vesződik vele. Verlaine-nél elérzékenyül. Siratja ezt a bolondos poétát. (De megállapítja, hogy városi hivatalnok is volt.) Szereti Moréast és Huysmanst... Milyen szép is ez a kor, telve szeszélyes, félőrült, ideges kávéházi alakokkal, versreformátorokkal. A Lutèce című szimbolistaújság szerkesztősége, mely költőkkel van zsufoolva, az ifjú Moréas hellén szenvedélyei, melyek itt törnek ki először rapszódikus erővel. És a Decadent című lap a szabad verselés és a ritmus hihetetlen szabadságával... Milyen szép ez a kor. De mégis, legjobb reá visszaemlékezni.

III.

Még két könyvről. Edmond Pilon: az elegáns esztétikus. Kertekről álmodik és bennük jólnevelt írókról, kik szigorúan a divathoz alkalmazkodva, andalognak a kimért utakon. Finom és tudós író. Kissé sok adata van. Ő a született akadémikus. Az új könyvében (Sites et personages) lágy, sima mondatok áramlanak, egy-egy felcsillanó, félig elhallgatott elmésséget vetve fel. Mégis, ő talán a leginternacionálisabb a mai párisi kritikusok között. Goethének is juttat egy-egy bókot... És végül itt van még egy kritikus: Henry Bordeaux. Ma már öreg ur, de a fiatalága esztétikai tévedéseit még egyszer kiadta. Ibsent próbálja megemészteni... a czukrászda-stilushoz szokott gall gyomrával. Az ember itt visszarezket egy percze abba a pánikba, melyet a norvég erkölcsbíró megjelenése Párisban keltett. Milyen ijedtség! Lemaître kritikáiban a francia irodalom először egyenesen eltagadta magát. De aztán mégis fogadni kellett az idegent. Akkor aztán ki-sütötték róla, hogy nem is idegen, hanem George Sandot, plagizálja. Henry Bordeaux is küzködik vele, bonczolgtatja, elemzi és analizálja... de nem megy. Ibsen azóta bejött a párisi színpadra, s megint eltávozott. S ez a tanulmány itt maradt, mint egy aggódó vészjelző, mely mellől rég felszedték a vasuti sineket.

Sz. L.

Visszhang. (Perényi Miklós versei.) Egy ifjú költő halt meg a tavasszal Meránban s most itt fekszenek előttünk a költeményei. A poeta neve maga is nemesi oklevél a magyar irodalomban, mely oly sokat köszönhet a Perényieknek. Talán a legtöbbet is: az első magyar könyvet, melyet egy szép Perényi báróné biztató mosolygására írt a tizenhatodik század homályában egy fiatal és szomorú szerzetes. Perényi Miklós verseiben ott lüktet ennek a régi irodalmi arisztokráciának nemes heve és ó-tüze. Ez a költő sokat, nagyon sokat akart az élettől, a strófái egy állandó, nagy kívánás olthatlan tüében izzanak, szeretett volna mindent, mindent, hirt, dicsősé-

Schweizer's vámmentesen házhoz!

Kérjen mintákat tavaszi és nyári újdonságainkból ruhákra és bluzokra: Voile, Foulard, Messaline, Crepe de Chine, Eolienne, Mousseline, 120 cm széles méterenként K 1.20-tól méterenként fekete, fehér, egyszínű és mintázott, valamint himzett bluzok és unák batiszt-, gyapjú-, vaszonból és selyemből. Csakis garantált szőlő selyemszöveteket adunk el közvetlen magánosoknak bér- és vámmentesen házhoz szállítva. (Dupla levélportó).

Schweizer & Co., Luzern U 10

Selyemszövet-kivitel. (Svájc) Kir. udv. szállítók

EGO szénarvas pipere **BOTAX** üdít, szépít, fiatalít.

1 levél: 30 fillér
1 doboz: 1 korona

Szeplőt, pattanást, mitesszert, bőrvörösséget a legrövidebb idő alatt elmulaszt. Barsónysima, rózsás, üde, bájos arczsinat ad. **A mosdóvizet azonnal puhává teszi.**

Mindenütt kapható! Ügyeljen a védjegyre!

EGO pipere-botaxszappan K 1.-
EGO pipere-botaxcrém K 1.50

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 81

get, szerelmet, életet... És ebből az utolsóból jutott neki legkevesebb. És az első verse, melylyel felénk kézzel, de igazi lelkesedéssel nyújt koszorút Kiss József felé: megható az őszinteségével, a szeretetével, és a fiatalos hevével. Szegény, szegény poeta, milyen szépen és tökéletesen látta az életet, milyen művészien a szerelmet. Sajnáljuk őt és meghatva teszszük friss sirjára e néhány szál virágot.

KÖZGAZDASÁG.

A Ganz és társa-Danubius gép-, vagon- és hajógyár rt. ápr. 30-án tartott közgyűlésén elhatározta, hogy mint tavaly, részvényenként 180 K = 22½% osztalékot fizessenek, a nyugdíjalapot 100.000 (1911-ben 120.000) K-val javadalmazzák és 327.872 (302.662) K-t új számlára vigyenek át.

A Magyar Általános Kőszénbánya rt. ápr. 29-én tartotta XXI. rendes évi közgyűlését. A közgyűlés tudomásul vette a jelentést és elhatározta, hogy az 1912. évi 2.200.000 K értékcsökkenési tartalékairás után fennmaradó 5.130.019 (1911-ben 5.532.038) K tiszta nyereségből 700.000 (650.000) K az általános tartalékalapra, 30.000 (30.000) K külön adományul a tisztviselők nyugdíjalapjára, 100.000 K (80.000 K) a bányatársaspénztárak részére, 100.000 (100.000) K munkásjóléti tartalékalapra, 508.202 (445.809) K az igazgatóság és a tisztviselők alapszabályszerű jutalékára és összesen 3.040.000 K részvényenként 38 K = 19%-os osztalékára (tavaly 34 K = 17%) fordíttassék, míg a fennmaradó 651.816 (—) K további leírásokra használtassék, végül a múlt évről áthozott 897.687,86 K változatlanul új számlára vezetessék át.

Az »Anker« élet és járadékbiztosító társaságnál (magyarországi igazgatóság, Bpest, VI., Anker-palota) az 1913. év márciusi hónapjában benyújtottak 770 ajánlatot 5.967.336 K biztosított összegre és kiállítottak 724 kötvényt 5.487.382 K összegre. Díjak fejében bevett a társaság 2.426.922 K-t, elérés és elhalálozás folytán fizetett 795.244 K-t. A január-márciusi időszak alatt benyújtottak 2179 ajánlatot 19.138.109 K-ra és kiállítottak 1977 kötvényt 17.440.836 K-ra. Ugyanez idő alatt a társaság díjakért 6.408.603 K-t vett be, elérés és halál eset folytán pedig 2.561.311 K-t fizetett. A társaság vagyona 1911 december 31-én 201 millió K, biztosítási állománya 625 millió K. Halálozások és esedékessé vált elérési biztosítások folytán a társaság fennállása óta 427 millió K-t fizetett.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Lapunk mai számához *Czirkenicza-fürdő prospektusát* mellékeljük. Czirkenicza régi kedvencz tengeri fürdőhelye a magyar közönségnek, mely ezrivel keresi fel a bájos fekvésű klimatikus gyógyhelyet. Mint tengeri fürdőhelynek utólérhetetlen előnye a sekély, homokos, bársonyos sima tengerfenék, a messze benyúló homokzátonyok, melyek lehetővé teszik, hogy a gyermekek 200 méter távolságra bemehetnek a tengerbe. Mint klimatikus gyógyhely fényes sikereket biztosít gége-, torok- és légcsőhurutnál, szív- és véréredénybetegségeknél. A fürdőhely prospektusát olvasóink különös figyelmébe ajánljuk most, amikor a legtöbb családnak határozni kell arról, hogy hol töltsék a nyári pihenőjét.

A Rex-czipők kitűnő formájuk és igen kellemes külsejük által az egész országban tért hódítottak, úgy hogy aki kényelmesen akar járni s a csinos lábbelire sokat ad, csak Rex-czipőt visel ma. Kaphatók 12 korona 50 fillér és 16 korona 50 fillér egységárban Deutsch Antal cégnél Budapest, IV., Kecskeméti-utca 19.

Pünkösdi kirándulás a Magas Tátrába. Háromnapos kirándulás indul május hó 10-én a Tátrába: Csorbató, Tátralomnicz, a három Tátrafüred és a dobsinai jégbarlang meglátogatására. Az utazás 130 koronás részvételi díja, a háromnapos elsőrangú szállást és teljes ellátást, valamint az összes kocsis- és villamoskirándulásokat, sőt még a borraivalók költségeit is magában foglalja. Részletes utiprogramm díjtalanul kapható a Központi Menetjegyirodában, Budapest, IV., Vigadó-tér 1.

Többérték: Tápérték!

Fontos előnyei vannak minden fióküzletünkben kapható »valódi dupla-maláta-kávénak«.

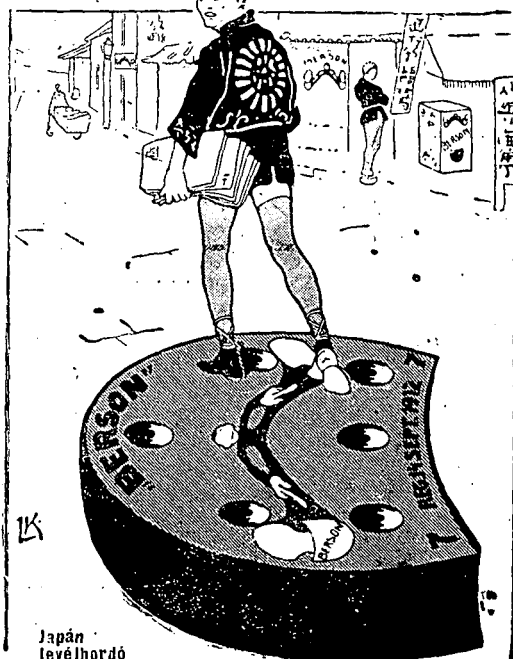
Nemcsak kellemes ízű, hanem elsőrangú tápértékkel is bír.

MEINL GYULA kávébehozatali r. t.

A japánok gyakorlati érzéke

azonnal felismerte az új

»BERSON«
gummisarok
számos előnyeit!

Ferdére taposás, kislálás, fáradtság, az idegek rázkódtatása kizárva

Japán levélhordó

BERSON-MŰVEK BUDAPEST, VII. KERÜLET

JORICIN

igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamosy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50.

Zsuffa utóda FÜREDI ÁDÁM Budapest IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Telefon 94-07.